

N° 7 ir 8.

TĖVYNĖS

S A R G A S

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

TILŽĖJE.

Apgarsinimas.

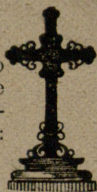
Tikroje
katalikiszkų knygų fabrika

nuo

J. Schoenke,

Tilžėje, Aukskalio ulycioje 8
Goldschmiedestrasse 8

privelyja visiems
katalikams ant
pigų prekių savo
lonoj spaustuviėje
atspaustas knin-
gas, kaip antai:

Szaltinis,

Aukso Altorius,
Garbė Dievui,

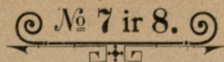
Balsas
Balandelės,
(Mažas Szaltinelis)

Mažas
Aukso Altorius,

**Kantyczkos ir daug kitų dvasiszkų knin-
gelių, visos ant geros popieros atspaus-
tos ir visikiuose apdaruose drutai apdarytos.**

J. Schoenke, Tilžėje,

Aukskalio ulycioje 8.
(Goldschmiedestrasse 8.)

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskiriais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: szviesos, tikybos ir kalbos.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8)
ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Turiny s.

1. Musu iszeivystė ir ekonomizk. ukininkų buvis. <i>P. Ded. Atan.</i> 2	3. Nauja maskol. evangelija: „Pamiatka russkomu narodu“.
2. Namie ir svetur. <i>P. Rutų Lap.</i> 7	4. Paszventimas Laižavos iszk. <i>P. A. Dagis.</i> 5. Petropylės Dv. Akadem. 6. Priruozsmas vaikų prie pirm. S. Komunijos <i>P. Varg.</i>
3. Spaudos dalykai. 8	12. Betliejus. <i>Eilės. P. Margalis</i> 35
1. Nauji bandymai. <i>P. Vargdien.</i>	13. Įvairios žinios. 38
2. Senieji bandymai. 3. Ką sako „Moskow. Wiedom.“ 4. „Susk. Lietuviszkujų kningų.	1. Isz Petropylės. <i>P. Rutų Lapel.</i>
4. Kelionė. <i>Eilės. Margalis.</i> 14	2. Isz Ukmergės. 3. Isz Liepojaus <i>P. X.</i> 4. Isz Smilgių. <i>P. Gargažė.</i>
5. Szįmetinis atsilankymas J. M. Žemaičių Vysk. <i>P. Karbonar.</i> 15	5. Isz Jonisztkio. <i>P. Step. Pildas.</i>
6. Vilkas ir Avįs. <i>Sakmė. P. K. V. S.</i> 20	6. Isz Skaigirio. <i>P. Galvoczius.</i>
7. Streikas. <i>P. X.</i> 21	7. Isz Mosėdžio.
8. Dalyk. parodos 1900 m. <i>P. A.</i> 23	14. Kalba advokato Andriejewskio, 48 apgynėjo kun. Biliakevycziaus
9. A. a. kun. Juoz. Paszkevycze. 26	15. Sruolis isz Lietuvos. Apsysaka. <i>P. Margalis.</i> 60
10. Ant kun. Vienužio kapo. <i>Eilės. P. Sziaudų Bajoras.</i> 28	16. Atsakymai. 70
11. Musų mokslavietės 29	17. Priedas atskiroje kningelėje: „Apie suvartojimą vandenių“ . <i>P. Szernas.</i>
1. Rengiamosios cerkvinės iszk. A. Puszkino vardu. <i>P. Vargd.</i>	
2. Rengimas naujų valstinių iszk.	

Mūsų iszeivystė ir ekonomiszkas ukininkų buvis.

No. 4 „Tėvynės Sargo“ szio meto yra patilpęs straipsnis apie lietuvių iszeivystę. Raszytojas minėto straipsnio nurodo, kad mūsų iszeivystė į Ameriką pasiliovė, kad lietuviai dabar eina ant darbo į Prusus ir į Kurszą. Asz pasakysiu, kad tai netiesa, lietuviai ir žemaičiai szimeta ir praėjusį metą už vis daugiaus keliavo į Ameriką. Visi pripažįstame, kad lietuviai ir žemaičiai, ar tai jie butu bernai, ukininkai, tarnaitės ar ukiniko dukteris, apleidžia savo „brangią ir numylėtą tėvynę, apleidžia savo „gimtiniį kiemelį brolių ir sesytę“ ir linksmai keliauja ten, kur „pipirai dygsta“, kur „pieno prudai ir kisieliaus krasztai“ yra. Bet paklauskime vieną isz tų keleivių, dėlko jie bėga į svetimą ir nepažįstamą krasztą? ar jie negalėtu pasilikti Lietuvoje ir tarp savųjų dirbti? ką jie ant to atsakys? Visi vienu balsu atsakys: „**Lietuvoje nėra uždarbio, nėra duonos!**“ Ir bernas arba merga — tarnaitė leidžiasi darbo jieszkotų į Prusus arba į Kurszą, į Liepoją, Rįgą arba Petropylę, o kurs isz jų sutaiso szimtinę ant kelio, tas važiuoja į Ameriką. O tuotarpu pažiurėkite į mūsų ukininkus. Mūsų ukininkai Pakurszėje ir Prūsų parubežyje keletas metų yra jau grynai be szejmynos. Ukininkas gyvendamas ant valako žemės (30 margų), pirm deszimties metų samdė du bernu, dvi mergi ir piemenį, o dabar daugiausiai besamdo: vieną mergą, vieną pusbernį ir piemenį. Ir ką? ar, mislijate, kad ukininko darbai susimažino? Ne! darbai nesusimažino, bet viskas yra dirbama posenovei: teip-pat reikia ir pasėti, ir nupjauti, ir iszkulti. Rasis, pasakysite, kad darbininko vietą užėmė maszina? Ne! maszina mūsų ukininkystėje mažą vietelę dar teuzėmė. Bet dėlko ukininkas savo szejmyną sumažino? O tai trumpai pasakysiu dėlto, kad yra **stoka darbininkų**. Czia vieni sako, kad Lietuvoje nėra darbo ir uždarbio, kiti sako, kad yra stoka darbininkų. Kieno czia tiesa gali buti? klausimas, rodos, aiskus, kaip saulė, bet atsakyti sunku. Szendieną visi mūsų ukininkai skundžiasi, kad sunku gauti gerą szejmynyksztį, kad visi samdininkai nori gauti brangias algas,

o maž tenori dirbti. Szeimynyksztis nori apturėti brangią algą, gerą valgį ir gerą drabužį, o mūsų ukininkas nevisados tegali išzgalėti. Visi žinome, kad visi ukės produktai dabar yra pigūs, kad mūsų ukininkai dar teb' gyvena „senoviszkaï“, kad ukininkavimas dabar mažnaudos teatnesza. Mūsų ukininkai, kad bernui moka metinės algos 35 rublius, pasberniui 20 rublių, mergai 18 rublių ir piemeniui 10 rublių, tai jau sako yra **labai brangiai** ir isz savo ukės jis nėkados negali iszsimokėti. Padėkime, kad tasai-pats ukininkas, kurs gyvena ant žemės valako ir samdo du bernu, dvi mergi ir piemenį ir teip vienam bernui moka 35 rublius, antram 20 rublių, dviem mergom po 18 rublių ir piemeniui 10 rublių, sudėjus į kruvą, iszeina viso labo: 101 rublius; tai kasztuoja szeimynai alga, o dabar visokie „skārbavi“ ir „mirskiniai“ mokeszčiai; czia vėl iszeis ant metų maž-maž 50 rublių; o toliaus, kur druska? kur gelžis? kur silkė? kur czebatai? o juk kada-ne-kada, su kumu arba su kaimynu susitikus, reikia iszgerti degtinės stiklelį arba alaus buteliuką. Tas viskas per metus vėl kasztuos maž-maž 100 rublių ir teip tasai ukininkas metinio iszdavimo turės viso labo 251 rublių. Tas viskas yra surokuota neperbrangiai, bet teip sau vidutiniai arba, kaip sako „gaspadoriszkaï“. Bet dabar pažiūrėkime, kokį tasai ukininkas isz savo ukės gali turėti pelną arba įėjimą. Jeigut jis yra geras ukininkas, tad javų jis neparduos, teip-pat jis nekados neparduos nei szieno, nei dobilų, nei sziaudų, bet ką-gi jis parduos? parduos karvę, arklį, žąsį, avi, kiaulę, žodžiu sakant, jis parduos kokį-nors **gyvuolį**.

Ir kiek gyvuolių, jis galės parduoti? Ukininkas gyvendamas ant valako žemės, kas metų gali parduoti po vieną arklį, už kurį jis apturės 50 rublių, o daugiausiai 70 rublių (žiurint į szios dienos mūsų ukininkų arklų veislę), paskui dvi karvi, už kurias apturės po 25 rublius, dvi apypenėti kiaule po 15 rublių ir jeigut užaugs pora deszimtų žąsiukų, tai apturės vėl porą deszimtų rublių ir teip abelnas rokundas iszeis viso labo 170 rublių, tai yra **gero** ukininko pelnas. Dabar sulyginkime to paties ukininko iszdavimą 251—170 apturesime 70 rublių **gryno patoto**. Ukininkas,

norėdamas sulyginti išdavimus su įėjimais, ką-gi daro? Visupirmu, jis veža į miestą parduoti szieną, doobilus ir sziaudus, o antra, mažina savo samdininkus arba szeimyną. Ir kas isz to pasidaro? Abelnas ukės sugriuvimas. Paszarą isz gyvenimo kaip iszveža, nebėra mėszlo, ir, žinoma, dirvos negalima beįkrėsti, o kaip dirva neįkrėsta, nėkas neauga. Kur rugiai pirmiaus iszdavė szesztą arba sekumą grudą, dabar beiszduoda tretį arba daug ketvirtą grudą. Toliaus, kaip ukininkas savo samdytos szeimynos isz savo žemės negali iszduitinti, tuojaus mažiaus besamdo, ir taip, kurs samdė du bernu, dabar besamdo vieną berną arba pusbernį, o kur samdyta pirmiaus dvi tarnaiti, dabar besamdo vieną tarnaitę ir tą paczią jauną, kad mažesnė alga jos butu. Kaip nėra ukėje arba gaspadorystėje pakaktinai darbininkų, teip paliekta neiszdirbta žemė: ir taip bus savo laikę nei suarta, nei pasėta, nei nupjauta ir, kaip matote, ukininkas žemyn važiuoja. Žemė nuliežta ir ta pati neiszdirbta neiszduoda vaisiaus ir ukininkas yra bankrotas, o kurs isz ukininkų patraukia „sznapszelę“, tas szioje gadynėje visai negali gyventi. Ar reikia stėbėties, kad szendieną ukininkai savo ukes iszduoda už menką prekę ant „rando“, o patijs — bėga į Ameriką arba į Rįgą „skarbu“ jieszkotų? Tokia tai yra viena pusė ukininko gyvenimo; o dabar pažiurėkime į antrą pusę. Nevienas ukininkas norėtu užvesti, teip sakant, progresiviszką gaspadorystę, bet Paprusėje ir Pakurszėje to visai negalima padaryti, dėlto kad ukininkui, jeigut jis neturi savo paaugusių vaikų, truksta darbininkų. Na, na, atsiliesite, Lietuvoje ir Žemaitijoje, kuri kasmetą iszleidžia tiek sveikų vyrų į svetimas szalis, truksta darbininkų, tai negirdėtas daiktas! Pasakysiu, kad teip yra! Ne nuo vieno ukininko girdėjau, kad yra stoka darbininko, labiausiai vasaros laikę. Ir pažiurėkite: mūsų ukininkas, kaip virsziaus sakiau, bernui metinės algos tegali mokėti 35 rublius, o daugiausiai 40 rublių, mergai moka 18 lyg 20 rublių. Bet szitai tasai pats bernas arba ta pati merga tegul pareina Prusų arba Kurszo rubežių, tuojaus tasai-pat bernas apturės metinės algos nuo 60 rublių lyg 100 rublių ir tą patį valgi ir drabuži (dar geresnį), merga —

tarnaitė apturės su valgiu ir drabužiu metinės algos nuo 30 lyg 40 rublių. Ir tai, sakau, tereikia tikt peržengti jiems vieną rubežį ir uždarbis yra visai kitoks. Ir dėlto, ar reikia stebėtis, kad bernai ir mergos bureis traukia į Prusus arba į Kursą ant darbo, o mūsų ukininkai, negalėdami samdininkams mokėti tokių didelių algų palieka be šeimos, be darbininkų. O kaip truksta darbininkų, žinoma, negalima, kaip reikiant, žemės išgyventi ir ukė vėl turi sugriuti. Taip tai szendieną jaučia darbininkų stoką visi Pakurszio ir Paprusio ukininkai, o ateis laikas, kad visoje Lietuvoje bus darbininkų stoka. Iš Lietuvos kas-metą szimtai ir tukstancziai jaunų žmonių iszeina į visas svieto dalis „duonos įieszkotų“. Vieną kartą iszeivystė turės pasibaigti ir tadą mūsų ukininkų bus abelnas subankrutijimas. Pasakysite, tegul mūsų ukininkai įsitaiso progresiviszkas ukes, tegul augina geros veislės gyvuolius, tegul sėja gero gatunko javus, tegul įkreczia žemę, kaip tai daro prusai ir latviai, o tadą galės patįs gerai gyventi ir šeimynai gerą algą mokėti! Tai yra szventa tiesa, kad szioje gadynėje tegalima gyventi įsitaisius gerą ukę, kad įkrėsta žemė, geros veislės gyvuoliai ir sėkla teužlaiko ukininko buvį, bet tą visą įtaisyti reikia daug laiko, kaszto ir pirszto prikiszimo. Ne visi mūsų ukininkai apie tą dar tesupranta, kad tikt **pagerinus ukę** tegalima gyventi. Todėl tamę mūsų ukininkus reikia **apszviesti**. Bet kas mūsų ukininkų apszvies, kad mūsų spauda uždrausta, iszkaloje „politika“, visokie vieszi skaitymai ir pasisznekėjimai — uždrausti, kaip baisiausi persirengimai priesz „carą, valdžią ir tėvynę“. O juk negana dar ukininką apszviesti, kad tikt **pagerinus ukę** tegali gyventi, bet prie ukės pagerinimo reikia dar kitko, reikia ukininkui **padėti savo ukę pagerinti**. O kaip? suteikiant ukininkui pigų kreditą (pinigų pasiskolijimą), leidžiant įtaisyti visokias ukininkų draugystes, sindykatus ir tt. Bet vėl kas mums tą leis? Žandaras arba jo brolis urėdninkas tuojaus dasiprotėtu, kad czia yra taisomos kokios ten pinklės priesz „carą, valdžią ir tėvynę.“ Tai-gi ant to nėra mums ko vilties: pagalbos nuo valdžios apturėti negalime, ba, pagalbos mes jau ir nepraszytumime, bet tikt norėtumime,

kad mums leistu įrengti ukininkų draugystes, o jau rodą mes ir patį duotumime ir be valdžios pagalbos. Ir kas mums bepalieka? Bepalieka tikt gyventi „po senovei“, garbinti carą, jo valdžią ir... laukti visuotinio bado. Rasit pasakysite, kad tai yra mano kreivas supratimas ir išvedimas. Asz tikt pasiremsiu ant ekonomiszko buvio vidurinės Maskolijos gyventojų, kurie szendieną visi bado mirszta. Szendieną jau visi rusiszki ir nerusiszki ekonomistai pripažįsta, kad „rusiszkas mužikas“ bado mirszta dėlto, kad jis pirmiaus apsileidusiai gyveno, kad jis „po senovei“ begyvendamas savo ukę sugriovė, o paskutinis „neužderėjimas“ buvo tikt tarsi paskutinis užgavimas mirsztanczio žmogaus. Musų ekonomiszkas „mužikas“ yra vėl jau seniai sergantis ir jau, rodos, netolie ta valanda, kurioje reikės parsiskirti su sziuom' svietu. Musų ukininkai dabar jau sako: „dar vienas metas neužderėjimo, ir viskas baigta!“ Ir teisybė, kad dar neužderėjimo vieni arba dvėji metai ir musų „mužikas“ teip-pat valgys duoną pusiau su moliu arba žemėmis iszkeptą arba isz ažuolo gylių, kaip dabar Maskolijos „mužikai“ valgo ir isz tokio maitinimosi tuojaus tyfas (karsztligė), szkorbutas arba cinga szimtus ir tukstanczius žmonių į kapus nuvaro. Kadą szendieną pati maskolių valdžia apie savo baduojanczius pravoslaunus „mužikus“ mažtesirupina, tai apie mus, kaipo katalikus ir svetimtauczius nei to tiek nesirupis; apie tą jau galima isz kalno numanyti. Na, apie badą dar nesznėkėsime: jo dar Lietuvoje nėra! Asz tikt czia norėjau parodyti, kad badas ateina nei „isz Dievo malonės, nei isz velnio daleidimo“, bet isz musų paczių apsileidimo, tamsybės ir nesusipratimo, toliaus, isz atkakybės ir bjaurybės tų, kurie savo rankoje laiko valdžios vadžias ir kliudo apszvietimą ir medegiszką ukininkų progressą, iszeidami isz to visų diėlių principo, kad davus žmonėms liuosybę ir apszvietimą, jie buk žmonių nebegalės beengti ir visiems ant sprandų jodinėti.

Dėdė Atanaxas.

Namie ir svetur.

Ne esmi kunigas, nei gydytojas, nei szejp jau mokytas žmogus o vienok likimas mano toks, kad nuo pat mažystės turiu gyventi po svetimas szalis ir trinti svetimus pakampius. Toksai gyvenimas davė man daug progų isztirti brolių lietuvių gyvenimą, kaip tėvynėje, taip ir svetur. Tėvynėje — didesni, ne kaip kitur vargai, neturtai, truksta pramonysčių. Jei kamę ir apsiraiszkia, tai daugiausiai par svetimtauczių rupestį: musiszkiei žiuri tik į žemę, kuri vis mažiaus pelno duoda, o bepradėm skaldoma — visiszkai nebemantins ir nebepadarys gana vis augantiems reikalams. Sumažintose ukėse nei brangesnio gyvuolio neužauginsi, nei paszaro užsiauginsi. Susimažinant turtams, girtybė nesimažina, padauginama vargus ir neturtą. Tėvynėje geistina butu, kad karcziamini susirinkimai tankiaus jimtu szventomis dienomis rinktis po lietuviszkais senmedžiais — dievaicziais su lietuviszką kningelę arba laikraszcziu. Kiek szviesos spindulių ant jų antkristu, kiek pikto butu paszalinta! Isz pradžios tokių neapkenczia palaidunai — nususėliai isz savo valios; bet ilgainiui jų paunksmėje atsilsētu ir tie apkvailėję varguoliai. Ka daro žmonės dori ir blaivūs, viskas ant gero iszeina, viskas gerus vaisius iszduoda. Kaip kuno sylos vis reikalauja lavinimos darbę, kad neisztižtu, taip ir proto sylos reikalauja lavinimo, kad nesumožētu; tą gal padaryti par skaitymą kningu. Protas, kaip magnesas: jei ilgiaus pasilieka nieko netraukdamas, silpsta. Pirkkite lietuvisziskus rasztus, kurie taip pigus, kurius jūs gana lengviai galite gauti par pasiszventimą tulų mūsų, geradėjų, idant ne pasiliktumete užpakalyje kitų! —

Miestuose kitokis lietuvių gyvenimas. Į miestus važiuoja jau net per daug: kiti isz vargo, kiti isz netvarkystės. Kits nenorėdamas vargti, palieka savo žemę svetimiems, o pats eina lengvu budu laimę atrasti — svetur. Isz tokių nėra naudos, nei kitiems, nei jiems patiems; nepaslinkdami darbuotės, jieszko ponystės, o randa ubagystę; įkliuvę į prastas draugystes, pabaigia gaiszinti szirdies ir doros turtus; budiszkiei nupuolę

grįžt į paniekintą tėviszkę ir czia krečia nuodus pagedimo. Miestuose daug isznyksta lietuvių. Po pabirkus macziau daugalį priėmusių grynai maskoliszkus papratimus ir kalbą. Pas tokius degtinė užjema pirmąją vietą. Ateina szventė — kas de szventė, jei žmogus nebus girtas. Tokie tik biau-rioja lietuviszką vardą akysę svetimtauczių. Vieną gerą dalyką gal pasergėti terp iszeivių — tai mažesni, neg tėvy-nėje, užvydėjimą ir ėdimos; kaip tėvynėje kiekvienas tik žiuri, kaip tik nuskriausti kitą ir aną pažeminti, teip svetur skubinas kits kitam į pagalbą ir, kiek įmanydami, gina savuosius prieš svetimuosius. Terp lietuvių iszeivių į Peterburgą beveik nėra apkalbų (pletkų); ta dorybė labai giriama. Nieksų netruksta visoms tautoms, bet visų mažiausiai jų turi Anglikai. Petropylėje neteko man matyti nei vieno doriszkai nupuolusio Angliko. Visi jie čia turi savo draugystes, yra blaivus, prisiriszę prie savo kalbos ir tėvynės. Labai keista ir pamokinancia, kad anglikai nékuomet nesusipainioja moterystės rysziu su svetimtaucziais, kuo lietuviai negali pasigirti. —

Ar namie, ar svetur gyvenant reikia mums vienybės; nebukime pardavėjais savo brolių, judoszias; užjauškime baudžiamus, kurie rупenos dėl mūsų gero ypatingai, paru-pindami mums dvasiszką maistą par kningas, szelpkime juos, kad ir kiti užsiukatytu, tai nei szimtai nevydonų mums nepavodys. Dar reikia užczėdos, nebarstymo turtų. Didžiausis turtų szaltinis, tai užczėda. Galvoczius Ciceronė pasakė, turtus reikia turėti galvoje, ne szirdyje, t. y. nelai-kyti turtų už Dievą, bet, mokant anuos įgyti, reikia mokėti ir nemėtyti be reikalo. V. Dievas davė galvą, kad mislytumeme, o rankas, kad dirbtumeme. Bukime-gi darbsztus, kaip bitelės, o isztveriantis, kaip skruzdīs.

Rutų Lapelis.

Spaudos dalykai.

1. Kaip kitur, teip ir Petropylėje, J. M. Arcivys-kupui liepiant, kunigai isz sakyklų apsakė apie badaujan-czias gubernijas ir rinko aukas dėl jų. Žmonės labai gausiai dėjo piningus, ką matydamas P. Antoneviczius

padavė praszymą Ministrui Vidaus Dalykų, kad daleistu atspaudinti ir terp lietuvių iszplatinti kningelę apie badą. Butu tai patraukimas lietuvių prie dar didesnio duosnumo, o ir isz iszpardavinėjimo nemažai susirinktu. Vienok praszymas nepoilgo buvo **atmestas**. *Vargdinelis.*

2. Panaszių bandymų buvo ir daugiau. Anais metais, koleraį užėjus, tuls lietuvis paraszė tam tikrus persegėjimus ir meldė valdžią, kad daleistu aną iszplatinti terp žmonių. Neleidė. Neleidė ir tadą, kad szalip lietuviszko tekstą pridėjo ir maskoliszką. Vėl, perniai, kad visiems prabaszcziams iszsiuntinėjo po kelioliką kningelių apie „suczėdyjimo kasas“ prie paczto kontorų, vienas guodotinas klebonas pataisė ją lietuviszškai ir rengė su tam tikru praszymu įduoti Ministrui Finansų, idant tasai, atmindamas bent ekonomiszką naudą, užtarytu žodį už daleidimą atspaudinti suprantamoje kalboje. Kas su ją nutiko — nežinome. —

3. Perskaite korespondenciją isz Varszavos į maskoliszką gazetą „Moskow. Wiedomosti“, labai nusiminėme ir nustojome vilties sulaukti lietuviszkos literatūros Ruskių Vieszpatystėje. Sztai ką ir kaip raszo. „Sziosę dienosę P. Ministras Vidaus Dalykų suturėjo iszleidinojimą lenkiszko laikraszczio „Zorza“ ant 8 mėnesių“. Isz tos priezasties kiek įstengdamas terszia iszleidėjus lenkiszku gazetų dėl žmonių; sako josę nėsą nieko pamokinanczio, redaktorai važinėją žmones buntavoti priesz maskolius, ir traukia toliaus. „Iszleidimą lenkiszkos gazetos dėl žmonių turi paimti **valdžia į savo** rankas, neleisdamas priesz tai **niekokių** privatiszkų laikraszczių. „Sielski Wiestnik“ yra rando iszleidžiamas; szeip jau nėkokioms privatiszkoms asaboms neleista iszleidinėti **maskoliszkai** gazetas dėl žmonių. Dėlkogi leista yra visokiems Prószyńskiams ir Malinowskiams iszleidinėti tokias gazetas **lenkiszškai**? Laikę general-gubarnatoriaus Szuvolovo kilo projektas iszdavinėjimo randinė lenkiszkos gazetas dėl žmonių. Rodos, tasai projektas dabar bus įvykdintas, „Zorza“ ir „Gazeta Swięteczna“ turi daugybę prenumeratorių terp Lenkijos valszcionių. Lietuvoje „Zorzas“

iszeina suvirszum 800 ekz., o Gaz. Swiat“, su virszum 2200 ekz. Tie 3000 ekz. lenkiszku iszdavimu, persisunkiusiu atskalinyste nuo ruskiu, traukia kunigai ir lenkiszki obyvateliai del sulenkavimo ir „apszvietimo“ lietuviu, mazagudziu ir baltagudziu. Idant pasisektu Lietuvoje „russkoje diele“ ir del atrémimo tenai lenkiszkos propagandos, geistina butu neileisti tokiu iszdavimu i szita grynai ruska kraszta (??). Bet turime vilti, kad szitie iszleidimai neuzilgo uzbaigs savo gyvenima, o ju vieta uzims randine gazeta del zmoniu lenkiszkoje kalboje, kurie bus siuntinėjama tiktai i tas vietas, kamę gyvenia lenkiszki valscionis. Reikia dziaugties, kad vietine valdzia pripazino vodinguma (?) privatiszku lenkiszku gazetų del zmoniu“...

Jei tai ne melagyste del susziundinimo maskoliu valdzios priesz lenkus, jei maskoliszkas randas nebeleis privatiszkoms asaboms iszleidinėti lenkiszkas gazetas del zmoniu, kaip neleidzia maskoliszkas, tai tol greicziaus neleis iszleidinėti jas — lietuviszcai. Dieve-gi brangus, kokios dar tamsybės tebesama „szventoje Rosijoje“, pagaliaus ir tu galvose, kurie moka i gazetas raszyti! Tamsybė lyginas begėdystei melavime: Lietuva — grynai ruskas krasztas!? Benorėk doros! Na, matyt, dar ilgai reiks mums, kaip sako kitoje vietoje gerbiamas musu sandarbininkas, P. Dėdė Atanasas: garbinti carą ir laukti bado, neturint laisvės ir sviesos. —

4. Suskaita lietuviszkuju kningu, spaudintu Prusijoje nuo 1864—1896 m.“ ir „Atsiszaukimas i visas civilizotas Europos tautas“. Sutaisė A. Jonas Zanavikutis. Tilžeje 1897.

Jau nuo dviejų ar daugiau metu, kad papraszydavome tilziszkius katalogo naujuju kningu, gaudavome atsakyma, jog „pilnas katalogas“ yra taisomas ir spaudinamas. Laukime tada „katalogo“, kurs, jei galėjo buti „pilnas“, rodės busią o nepaprastos vertybės del skaitanczių lietuviu. Ir sztai, vietoje paprasto katalogo, apturime kningele, vardu, kaip augszcziaus iraszyta. Ji tolie pralenkė visus musu laukimus: nuo tokiu veikalų, kaip „Suskaita“, nieko

daugiau nebelieka reikalauti. Czia atrandame tikriausias žinias, isz tikriausių szaltinų surinktas, apie iszleidimą į svieta vienuosę Prusuosę, Tilžėje ir Klaipėdoje lietuviszkų rasztų nuo užgrėsimo spaudinti juos lotyniszkomis literomis Rosijoje. P. Zनावикutis, po kitu vadu žinomas laikrasztininkas, suvokė kningas isznykusių jau ir tebesanczių Prusuosę spaustuvių, kamę buvo įraszomi pilni antgalviai, didumas, skaitlius egzempliorių, prekė už kiekvieną ir kiek isz viso surinkta prie iszpardavinėjimo. Tiesa, gal viena — antra kontoriszka kninga seniaus isznykusių spaustuvių ir pražuvo; tiesa, kad atsirado, kaip skundžias autorius, ir tokie spaustuvninkai, kuriems brangesnis buvo jų menkutis geszeftas, neg visos Lietuvos, kurie ir dėlto, nenorėjo parodyti savo rokundų, kad Rosija, patyrus didumą to intereso, nesusimislytu daleisti spaudą Rosijoje ir nepagadintu jiems geszefto, — vienok vis-gi p. Z. pavyko prirokuoti par 32 metus iszleistų lietuviszkų kningų lotyniszkomis literomis bemažko keturius milijonus egzempliorių, t. y. 3,980,780; už jas ten pat ant vietos užmokėta: 1,523,184 rubliai sidabru!! Tie skaitliai daugalio mus iszmokia. Visu pirmu, isz to patiriame; kad Prusuosę Rosijoje užgrėstų lietuviszkų kningų kas met spaudinama apie 124,400 egzempliorių, už kuriuos reikia lietuviams teippat užmokėti kasmet po 47,700 rublių suvirszum.

Gailu tos kruvos piningų, kuri kas met iszeina isz tėvynės į svetimųjų rankas; bet ir patieka dėl mūsų nemaža, kad lietuviai nesigaili kaszto ant kningų. Apskritai émant, tie pusantro milijono rublių nebutu perdaug dėl lietuvių, kurių skaitos su virszum du milijonu. Isz tikro-gi tai yra didelė suma. Visupirmu, ji yra tol mažesnė už tikrąją iszleidžiamąją sumą. Jei anie 4 milijonai kningų ant vietos kasztuoja suvirszum 1½ milijono rublių, tai kol pakliuva į rankas skaitytojų, kol anas pristato lig rubežiaus, kol pergabena, kol, par rankų rankas eidamos, pasiekia tolymiausius Lietuvos krasztus, tai drąsiai įsivaro į milijonus rublių. Toliaus, tie skaitliai reiszkia, kad par 32 metus kiekvienas lietuvis, be iszimties vaikų ir moterų, įgyjo bent po dvi kningi. Ir tai nemaža paguoda, kuri dar pasididina atrokavus, jog apart prusinių

eina į Lietuvą „Suskaitoje,, nepaminavotos amerikinės. Atmetus szalin nemokanczius skaityti, atminus vėl, jog kurios-ne-kurios kningos vaikszcioja par rankas, kol nesu-
plyszta, randame, jog tamę tarpę ant kiekvieno skaityti mokanczio lietuvio priseina po deszimtį o gal ir po porą deszintų perskaitytų tamę tarpę liet. kningų. — Ar-gi begali buti kitas, aiskesnis darodymas, kaip lietuviai iszalkę ir reikalingi tų kningų, jei nei tanki parubežinę sargyba, nei szunies ucslę turinti policija viduryje kraszto neįstengė sutrukdyti tokio platinimos rasztų. Rosijos valdžiai, rodos, turės dabar gatavai nuszviesti akįs. Ar-gi ne geriaus butu pacziai Rosijai, kad ir tie milijonai rublių czia pat pasiliktu, ir su tą daugybę kningų nesiplatintu terp lietuvių maskoliams nemalonus? Kitų kraszttų valdžia butu jau seniai pati aprokavus savo pragaisztį ir pasitai-sius; Rosija, veizdėk, ir gatavomis žiniomis patingės pasinau-doti, ypatingai, kad jaunumenės padėjimas ir susipynimas su Finliandiją visą jų atidę užjema. —

Mums patiems tasai aprokavimas svarbus ir dėl to, kad parodo, kokie ir kuomet kilo terp lietuvių dvasiszki reikalai. Kad lyg 1883 metų matome deszimtimis tukstan-czių, kartkartėmis iszleidžiamas dvasiszkas kningas, o ant dalies svietiszkkų priseidavo isz apskrito skaitliaus 89600 egzempliorių vos tik po 3700 su nedaugaliu; tai atsimainius laiko reikalavimams nuo 1883—1896 m. kas mets iszleidžiamųjų turime į 187 000 egz., o jų skaitliuje į 103 400 su virszum svietiszkkų. Tada, nežiurint į asztriausį persekiojimą lietuvių už kningas, platinimas jų netik ne-mažinas, bet karszcziausiamę persekiojimą dusykiu pasidino, o platinimos svietiszkkų kningų pasididino kuone 30 kartų, jei priskaityti prie anų visus laikrasczcius ir Katekizmus. Svietiszskieji iszdavimai tada paskutiniamę laikę tol pralenkė dvasiszkuosius, isz ko vienok negal tikrai spręsti apie didesnį ar mažesnį veiklumą teip vadinamųjų „klerikalų“ ar szejp jau inteligentų, nės ir klerikalai griebės už pla-tinimo kningų, gazetų, kalendorių, kuriuose yra apginami reikalai, sutinkantįs su jų pažiuromis. — Aprokavimai ir iszskaidymai, padaryti mūsų paezių, atvėdė mus prie tokio

nusprendimo. Visai prieszingai kalba antroji dalis kningeles, t. y. anas „Atsiszaukimas prie visų civilizuočių Europos tautų“, atsirendama ant tos paczios pirmosios dalies. Puikiai paraszytamę penkiomis kalbomis: lietuviszkai, lenkiszka, prancuziszka, vokiszka ir angliszka, atsiszaukime, perstatyτας vargingas mūsų padėjimas isz — už „literos“ — maskolizkos ar lotynizkos, ir neteisybės maskolių valdžios. Su tuom maž-daug sutinkame; tas tik mums nepatinka, kad anamę „Atsiszaukime“ su primygyimu parodžiamas ne milžiniszkusmas to skaitliaus — 4 milijonų, bet to skaitliaus menkumas. Tai negerai padaryta: kitiems szirdies nesujudins tas, kad kokia ten mažoji Europos tauta saviszku kningų mažai teturi; ogi gal ji gana turi vieszpatystės kalbą raszytų? Tai-gi, sakys, nusispiauti ant menkos, neiszdailintos, jei szviesa krinta par... kitą kalbą, labiaus iszdailintą...

Ant to reikėjo ir atsiremti visu kunu: szviesa ant mūsų nei isz kur nekrenta, nės vieszpatystės kalbos didumas nepermano. Kimbame prie savo kalbos; sunkiausiosę sankalbosę kožnas istengė isitaisyti ne po vieną kningelę. Ale mums ir tą plyszį valdžia stengias užkemszti. Užgėdinkite tamsuolius! — Teip benebutu buvę geriaus? — Ale tas atsiszaukimas nebutinai reikalingas prie „Suskaitos“; jis lygiai geras butu buvęs ir atskirai, nės visudidžiausi vertybė veikalėlio, tai anas pelės darbas— sunesziojimas į kupetą grudą po grūdą, už ką p. Zana-vikutis užsipelnė ant visados nepranykstantį atminimą, bene didesnį už p. Baltramaitį ir jo „Surinkimą medegą“. Tuo du darbu kits kitą dapildo ir ilgai dar bus szalteniais, isz kurių vien sems žinias tyrėjai mūsų literaturos.

Dabar belieka mums tikt to laukti, kad ir Amerikoje atsirastu kas nors, kurs lygiai sąžiniszka aprokuotu visus liet. iszleidimus Amerikoje.

P. Zanavikutį szirdingai sveikiname ir nēmaž ne aptariame jo už ilgą atsitraukimą nuo sandarbininkystės su mumis, jei turėjo tokį kapitalizską užsijėmimą. —

Kelionė.

Tu ugnį, o Pone! szirdyj' man užkurei,
Kad duszia numirtu dėl žemės, norėdamas.
Ugnis ta szventa pikta meilę nudurė,
Kad Tavę mylėčiau, kiek tik iszgalėdams.

Žinau, viskas svietę pragaiszta, it dumai.
Į grabą su savim neimsime nieko!
Greit baičias vargai czia ir žemės saldumai,
Ir žmogui po smerczio isz jų kas belieka? .

Į grabą ką gulsiu, ką asz beturėsiu
Isz to, ką, ant svieto gyvendams, turėjau?
Jog žemės neverksiu, jos nesigailėsiu
Ir nebemylėsiu, ką svietę mylėjau.

Tikt dieviszka meilė užgesti negali,
Jei jos atvėsinti czionai nenorėsim.
Keliaus su mumis ji į dangiszka szalį,
Kur veidą Augszcziausio par amžius regėsime.

Kodėl-gi tat, Pone, Tavęs asz nemyliu,
Kaip reikia, iszpuola mylėti?
Dėgk žieželką meilės į szirdį dar vieną:
Gal veiksiu liepsnoti ir degti pradėti.

Par žemiszkus kryžius vargi czia kelione:
Pakalnėje aszarų kelias czia dygliuotas.
Duok ranką, szelpk manę, teip silpną, o Pone:
Nuvargęs asz jau ir labai prakaituotas!

Tu paszaukei manę, manęs Tu jieszkojei,
O asz prie Tavęs ir prieiti bijojau.
Dangaus Tu linksmybėmis manę vyliojei:
Asz svietą, szirdyje paslėpęs, nesziojau.

Priimk, o Augszcziausi, jau manę už vaiką,
Duok kanczią Golgotos szirdyje neszioti,
Duok nieko netrokszti daugiaus nuo szio laiko,
Kaip tikt vien Tavęs, ir dangaus nenustoti! .

Margalis.

Szimetinis atsilankymas J. M. Žemaiečių Vyskupo.

Tikiuosi, kad bus neproszali dasižinoti skaitytojams „Tėvynės Sargo“ apie szimetinį aplankymą Jo Mylistos Žemaiečių Vyskupo. Svarbiausis veikalas kiekvieno Apasztolų įpėdinio yra lankymas sau pavestos avynyczios, idant dasižinotu apie dvasiszkus reikalus savo avelių ir suteiktu Dirmavonės Sakramentą, tai yra patvirtintu anas szventamę tikėjimę. Kitados, kad buvo mažesnė priespauda, prie general-gubernatoriaus Albedinskio, tas Vyskupo aplankymas budavo su didžiausią iszkilmę. Nuo parapijos iki parapijai lydėdavo raiteliai vienopais drabužiais apsidarę, ant puikių arklių; statydavo ant ulyczių ir kelių puikius bromus; net ir žydai žėdno miestelio iszeidavo pasitikti su duoną ir druską. Dabar isz to viso tegal pastatyti kur po kryžiumi tik stalelį su szvēstu vandeniu ir susirinkti bureliui žmonių, troksztanczių pamatyti savo piemenį ir savo dvasiszką Tėvą. Jau iszvažiudamas Vyskupas turi apskelbti par kunigus žmonėms, kad niekur tokių iszkilmingų pasitikimų nedarytu; o jeigu žmonelės, nežinodami apie tai, ismeigia kur medelį prie kelio, arba kryžių kvietkais papuoszia, tai policijos urėdninkas, asesorius ar spraunikas, važiuodami pirma, turi tą visą atolinti ir biednus žmoneles prigandinti, kad daugiaus niekuomet to nebedarytu. Dėltos tai priezasties ir Jo Mylista Vyskupas priesz iszvažiavimą ant vizitos iszduoda paliepimą, kad tų visų apeigų žmonelės nedarytu, ir per tai butu liuosais nuo užpuldinėjimo policijos. Augsztesnė vyriausybė tą apieką policijos visai kitoniszškai iszguldo; esąs tai buk reikalas, kad kelyje kas blogo Jo Mylistai Vyskupui neatsitiktu, kad kur žmonės nesuspaustu; bet man regisi Jo Mylistai daug butu meiliaus, kad tos policijos visai nei ant akių ne butu. Nės, tikrai sakant, ta policija vien dėlto yra pasiūsta, kad žėdną Jo Mylistos žingsnį dabotu, žėdno jo žodžio klausytu ir apie visa isz kožnos vietos savo vyriausybei danesztu. Ir ne vien apie Jo Mylistą Vyskupą, bet apie žėdną kunigą. Dėlto tai nieks par Vyskupo vizitą tiek neturi darbo, kaip policija.

Duokim, ir szimeta: Raseinių sprauininkas, p. Monžewskis, turėjo apiešti visus savo reikalus ir reikalus gyventojų visos pavietos ir par isztisą mėnesį valkiotis paskui Jo Mylystą. Isz to aiszkiai matosi, kad garbingas zokonas apie tikėjimo laisvę yra tiktai rasztuose užraszytas, o isz tikro toks yra persekiojimas, kaip buvo pirmuosiuosę amžiuosę; o reikia priminti, kad tas dedasi pabaigoje XIX. amžiaus! Po visą svieta, net ir pagoniszkosę karalystesę, vyriausi katalikiszkos Bažnyczios perdėtiniai, vyskupai, didžiausioje guodonėje yra užlaikomi, o neseniai iszduotas dekretas Kitajaus karalystėje, idant katalikų vyskupas laikytu ant lygaus su augszcziausiaiis svietszkais perdėtiniais; tas aszkiai darodo, kad ta pagoniszka karalystė pralenkia maskolius apszvietimę ir tolerancijoje.

Dėltos tai, visiems suprantamos priežasties ir par szimetinį Vyskupo aplankymą negalėjo pasirodyti tiek gilių jausmų szirdysę žmonių; apsireikszi tegali aszaromis, duksavimais, kada sutinka savo Augszcziausi piemenį ir kada anas su jais atsidėkavoja. Kitoniszku panaszesnių atsitikimų pažymėti negalima: visur policija, žandarai; žmonelės patikti savo tėvo gali tik ant szventoriaus ir bažnytėlėje, o kitur yra užginta. Už tai jau bažnytėlės ir isz lauko, ir isz vidaus labai gražiai papuosztos. Kiek ten vainikų, žolių ir įvairiausių kvietkų! Kitur rodesi, kad isz visos parapijos mergaitės visu savo puikių darželių kvietkas suneszė — ir ne dyvai, kitoniszkaiki savo prisiriszimo apreikszi negali, dėlto tai kas nėra dar užginta, tai daro nuo szirdies isz meilės. Dėlto tai ir jo mylista Vyskupas, matydamas visur tą parėdymą, regėdamas daugybę žmonių, susirinkusių jo palaukti, visur aniems szirdingai dėkavojo ir tą tiesą priminė, kad tiktai gyvas tikėjimas ir tikra meilė tą galėjo padaryti. Ir užtikra, pakoliai tiktai bus tas gyvas ir gilus tikėjimas szirdysę žmonių, patol nieks nesuardys tos vienybės ir meilės, kokią žmonės turi prie savo dvasiszko piemens. O meilė ta ir vienybė kas kartas didžiaus augs, kad žmonės matys ir supras, kad už tą yra persekiojami, kad aniems nevalna yra savo jausmų iszreikszi niekur kitur, kaip vien tik bažnyczioje ir ant

szventoriaus. O, duotu tai Dievas, kad ta vienybė ir meilė tarp katalikų, kuoilgiausiai patektu!.. —

Szį metą, kaip ir kitais, Jo Mylista Vyskupas isz pradžios iszsiuntė savo pavaduotąjį, Vyskupą Cyrtautą, kurs neseniai paliko iszvēstas į Vyskupas ir paskirtas sufraganu Žemaiczų vyskupystės. Buvo jis pirmiausiai rektorium Kauno Seminarijos. Už jo didį mokslą, o dar didesnę dievobaimingumą palika, dviji metai atgal, pakeltu į Vyskupas. Pirmą vietą, į kurią atsilankė Vyskupas Cyrtautas, buvo tai Vilkija, nedidelis miestelis ant kranto upės Nemuno; miestelis subudavotas pakalnėje, o soda ant pat kalno, bažnyčia-gi prieszkalnyje. Bažnyčia atgal keli metai kaip sudegė; dabar laiko nobaženstovų tam kartui subudavotoje bažnytėlėje, bet jau rengiasi statyti naują bažnyčią, medinę. Gyvena tenai labai ilgus metus Velionos Džiakonas, Konauninkas Navickis, bet dabar dėl senatvės atsitraukė nuo rundo parapijos ir pavedė jaunam kunigui, kuriam pripuls ir naują bažnyčią pastatyti. Pirmojoje toje vietoje Jo mylista Vyskupas buvo 15 gegužės mėnesio. — Isz Vilkijos iszvažiavęs aplankė Czekiszki, Eirogalą, Butkiszki, Seredžių, Velioną, Skersniamunį ir Jurburgą; neaplenkė ir filijų po keliui stovinczių kaip tai: Leszczių, Juodaiczzių, Stakių ir Girdžių. Isz visu czia paminėtų vietų, pažymėtinas yra Seredžius, ne dėl savo padėjimo, bet dėlto kad tenai dabar stato naują muro bažnyčią. Isz senų metų rengėsi tą daryti, bet negalėjo nutarti vienu bašsu ar ant senosės vietos, ar kelti ant kalno. Czia prisidėjo nemaž ir įvedimas manopoliaus; kad žydų karziamas uždarė, tai ir anie nebestengėsi žmoniems įkalbinėti, kad ant kalno visai negalima buti bažnyčiai. Dabar jau visi pripažino, kad tenai bus geriausiai. Pamatas jau uždėtas, ir labai stiprus ir puikus isz dailytų akmenų, kuriais kitą kartą vyriausybė ruoszėsi krantus Dubisios iszbrukavoti, kad laivės galētu isz Ventos į Nemuną nuplaukti. Pamatas puikus, bet daug dabartinis klebonas, Kun. Rudoks, turės vargo, pakol surinks reikalingas piningus ant tos bažnyzios iszmuravojimo. Antra vieta, verta paminavojimo, yra tai Veliona. Stovi ant augszto kranto Nemuno; labai turi

gražų padėjimą; ten kitados buvo klebonu kunigaikštis Gedraitis; ten iki paskuciausio laiko prie klebonijos buvo 10 valakų žemės; ten yra puiki muro bažnyčia, atnaujinta rupesciu dabartinio klebono, kun. Somo, ten dabar ir džiakonas gyvena. Skersnemunyje vėl stato muro bažnyčią; isz seno laiko vietinis klebonas, kun. Zakėevycze, isz palengva piningus ant bažnyčios; dėjo į banką, o kad dabar susėjo užtenkamai piningų, o medegą duoda p. Poslauskis, tai ir pradėjo. Tik sunkiai eina, meistras, kurs apsiėmė muravoti pasimirė, o dabar kito veikiai atrasti negali, tai dar gal ir ilgai prasitęs, pakol stovės nauja bažnyčia. Jurburgas isz visų paminėtų miestelių yra garbingiausias, nės ir pradžia turi nuo senovės. Czionai yra teip vadinama tamožnia, kur įeina muitą nuo tavorų, pertraukiamų isz už rubežiaus; czia daug yra czinovnikų visokio stono. Czia tai ir Jo Mylista Vyskupas Palliulionas atvažiavo garlaiviu, idant pavaduotu Vyskupą Cyrtautą. Atlydėjo vyskupą isz Kauno Pralotai: Laduras ir Dambrauskis, teipogi Kapelionas, Kanauninkas Karosas, kurs ir toliaus su Vyskupu važiavo. Į Jurburgą daug susirinko kunigų, ne vien tik dėl pasitikimo Vyskupo, bet dar kad galėtu aplankyti guodotiną Kunigą Kleboną, Marcinkevyczę. Ten susirinko ir keturi buvusieji kamendoriai, isz kurių du yra jau džakonais, du filiatystais, vienas isz buvusiųjų kamendorių, dabartinis Ritavos džiakonas, iszgėrus sveikatą Jo Mylistos, prakaltėjo vardan buvusiųjų kamendorių į kunigą Marcekevycze, dėkavodamas už ano gerą apieką ir vėlydamas anam ilgo amžiaus. Dėl geresnės atminties, buvo partrauktas isz Kauno fotografas, kurs nutraukė ant vieno abrodėlio Jo Mylistas abudu vyskupu, pralotu ir visus tenai esancius kunigus; ant antro klebona, ir penkius kamendorius, dabartinius, su dabartiniu; paskesniai dar nutraukė ir giedorius Jurburgo bažnytėlės. Jo Mylista vyskupas Cyrtautas prakalbėjo į parapijonus, kad pasirupintu apie statymą naujos bažnyčios, nės dabartinė yra ir par mažą, ir sena. Tą patį priminė ir Jo Mylista vyskupas Palliulionas, gerdamas už sveikatą kun. Marcinkevycziaus. Isz Jurburgo vyskupas Palliulionas

1. balandžio atvyko į Tauragę, o paskesniai aplankė Zygaiczius, Sartininkus, Voinutą, Deguczius, Naumiestį, Gordomą; pasilsėjęs dvi dieni Szveksznoje pas grapą Aleksandrą Plioterį tolesniai važiavo į Tenerus, Krėdainą ir Judrenus. Prijemimas visur buvo szirdingas, visur matėsi akysę, ir sulaukiant vyskupą, ir atsidėkavuojuant su juomi, aszaros; visur girdėjosi szirdingi duksavimai; visur teipat Jo Mylista vyskupas žodžiais tėviszkos meilės iszreiszė priežastį savo atsilankymo ir ragino, idant užlaikytu tikėjimą, mokytu sau pavestus kudikius, vedžiotu ant katakyžmo ir pratintu prie gero krikszczoniszko gyvenimo. Žinoma, kad tas tėviszkas žodis, kritęs į geras žmonių szirdis, nepaliks be vaisiaus, kaip ir vyskupiszkas aplankymas, ne mažo pelno atnesz dėl jų. Garsesni isz tų paminėtų miestelių yra Tauragė, Naumiestis ir Kvėdaina. Tauragė stovi ant szasziejiaus; nuo seno laiko žmonės par Tauragę veža savo tavorus į Prusus, o isz Prusų traukia vėl reikalingus daiktus dėl savęs. Bažnytėlė czia medinė nedidelė; dėlto tai dabar vietinis klebonas rengiasi naują muro bažnyčią statyti, ir, Dieve padėk, Tauragiszkiams! Naumiestis yra teip jau parubežinis miestelis; yra jau puikiamę padėjimę, o ypaciai bažnyčia ir klebonija. Po ilgus metus buvusiojo klebono Liudžiavyczės, dabar užjėmė vietą didei doras kun. Vitortas, geras tai yra pamokslų sakytojas ir rupestringas kunigas; jeigu naumiesticziai anam padės, tai neužilgo bažnytėlę savo turės, kaip sklėnyčią iszszviestą. Zygaicziuosę puiki yra muro bažnytėlė ir rupescziu dabartinio klebono kun. Povevyczės labai gražiai užlaikyta; prijemimas buvo labai szirdingas, o par du vakaru buvo ilumacija bažnyczios ir klebonijos. Bet-gi niekur tokio iszkilmingo prijemimo nebuvo, kaip Kvėdainoje. Dabartinis kleb. kun. Tiryliis stengėsi kuopuikiausiai priimti, už tai ir kunigų supraszė daugybę ir par tris vakarus kleboniją ir visą daržą savo apszvietė. Žmonių teipjau kuodaugiausiai prie dirmavonės buvo Kvėdainoje. Vienas dalykas man nepritiko, kad macziau ant szventoriaus su raudoną masznele renkant piningus laikę Miszių; toks pat atsitikimas tikos matyti ir Tauragėje, bet tenai renka ant naujos bažnyczios. Kokia-gi

intencija yra rinkti Kvėdainoje, tai jau asz nesuprantu, ir nuo parapijonų girdėjau, kad tas naujas ivedimas aniems labai netinka. Nežinau ar tai žino Jo Mylista, bet girdėjau isz Ano lupų, kad visokius naujus iszmislus labai peikia.

Karbonarijus.

Vilkas ir avys.

(Sakmė.)

Vilks, užvydėdams piemeniui tos laimės,
 Kad avis savo visados be baimės
 Gal ir nukirpti, kitą ir papjauti,
 O jis ret kada gal kurią prigauti, —
 Mėcziojo tadą sziokias tokias pinkles.
 Potam, pridengęs biszkį savo kinkles
 Ir cziaupdams nasrus jem gudžioti avis,
 Kaip nieko doro joms Vieszpats nedavęs.
 Piemuo pats blaszko ir szunimis pjudo...
 Kiek tai iszpultu mainyti tą budą!...
 O kad papultu į ano apieką,
 Tai ir mažiausi neatbotu nieko
 Susitar tadą, piemenį atmetus,
 Toje apiekoj paputi nors metus.
 Pradžioj ir džiaugės, įgyjusios kumą, —
 Bet neužilgo užein tokia džuma,
 Kad visos tirpsta, tik... naguosę vilko.
 O kad į miszką pastarąją vilko,
 Tai bekriokdama, vargszė kuoneplyszo,
 Bet nasrų vilko tuomi neužkiszo!

Teip iszein, klausius liežuvelio dailio:
 Beskųsdams vilnų — nustoja ir kailio.

K. V. S.

(Isz rasztų a. a. kun. A. Bortkevicziaus).

Streikas.

Szių metų gegužės mėnesyje daugalyje miestų, k. a. Rijoje, Liepojuje, Vilniuje, Petropylėje ir k. darbininkai susitarė ir perstojo dirbę, reikalaudami nuo darbo-davėjų didesnės algos už savo darbą. Žinoma, pabriku ponai labai nemėgia tokio streiko*) ir norėtu verstinau varyti žmones prie darbo. Policija tankiai padeda darbo-davėjams isz to atžvėlgio, kad darbininkai kartkarčiai asztriai pasisziauszia ir priesz valdžia. Taigi valdonai ir valdžia keikia streikus ir tuos darbininkus, kurie pertraukia darbą arba „streiką daro“, o darbininkai sako, „jog jie nieko blogo nedarą, tiktai reikalauja, idant butu teisingas užmokesnis — pagal jų vargo ir darbo... o tiesos jieszkoti visiems valia“.

Ponams su darbininkais besiderant apie algos didumą neproszali bus pasiklausti, kaip turi užsilaikyti katalikas darbininkas, kilstant streikui: ar prisidėti prie jo, ar ne; ar leidžia sąžinė gero kataliko daryti streiką, ar ne.

Tam klausimui reikia platesnio atsakymo.

Streikas mūsų laikuosę yra vienintelis darbininkų ginklas kovoje su didžtureziais už pelno didumą arba neretai už juodos duonos kąsnelį. — Viso streiko galybė yra vienybėje. Jei darbininkai turisi tvirtai vienybėje ir santarvėje, ir nors badą kenczia, ale nepasiduoda, tai pabrinko valdonas turi arba uždaryti savo pabrinką arba iszpildyti nors dalį to, ko reikalauja darbininkai. Visa todėl prigul nuo santarvės ir vienybės. Užtai nekartą atsitinka, kad darbininkai gvoltu suturi (sulaiko) nuo darbo tuos, kurie nenori prisidėti prie streiko; isz to iszeina tankiai musztynės, sumiszimas. Tokios musztynės arba kankinimai yra tai nereikalingi ir bjaurūs pridėczkai prie streiko. Pats streikas gali ir turi apseiti be tų pridėczkų.

*) Kada darbininkai susitaria ir visi vienu kartu pertraukia darbą (ar tai vienoje vietoje, arba viso miesto ar viso kraszto dirbtuvėse), norėdami tokiu budu priversti valdoną darbo davėja, kad padidintu alga arba sutrumpintu dienos darbą, tai toki darbininkų pasielgimà vadina streiku (angliszkas žodis).

Lygiai pat atmesti reikia naikinimą darbo įnagių, fabriko loznasties. Klausimas tadą kilsta tiktai apie tokį streiką, kada darbininkai susitaria ir pertraukia darbą, **nieko blogo neveikdami**; nės blogi darbai vis pasiliks blogais ar su streiku, ar be streiko.

Aiszkus tai dalykas, kad darbininkas turi tiesą partraukti ir pamesti darbą, kada pasibengia darbo kontraktas. Sulaukęs dienos, lig kuriai buvo prižadėta dirbti, darbininkas turi tiesą daryti naujas derybas: dirbti toliaus užtokį-pat užmokesnį, arba reikalauti padauginimo. Suderės — pasiliks, nesuderės — eis kitur jieszkotų darbo. Jei kiekvienam darbininkui valia tadą derėties, tai valia ir prikalbinėti kitus, idant laikytusi vienybėje; nės ką pats turi tiesą daryti, tai gali ir kitą — savo draugą — prie to prikalbinėti, traukti. Jei visi tusitars, tai ir bus streikas. Tokiamę streikę nieko nėra blogo. Reikalaujant užmokesnio už savo darbą reikia veizdėti, idant butu teisybė užlaikyta: nevalne reikalauti daugiau, nekaip vertas darbas. Jei reikalavimas butu didesnis, nekaip darbo pelnas, tai streikas butu neteisingas ir baustinas.

Daryti streiką darbininkai gali netiktai tadą, kada kontraktu prieina galas, bet ir tadą, kada kontraktas isz pat pradžios nebuvo tikras („vožnas“), nebuvo abipusiai pilnas. Teip antai kontraktas (suderėjimas) neturi vertės, skaitosi už netikrą, jei darbininkas prisižadėjo dirbti už menkiausius piningus dėlto tiktai, kad jį badas spaudė. Czia, mat, nebuvo laisvės, nės badą kęsdamas žmogus visa prižadės, kad tiktai gautu duonos kąsnelį; ne jis czia prižadėjo, bet badas jį privertė; o kur nėra pilnos laisvės prižadėjimę, te negali buti ir pridermės galutinai iszpildyti, kas prižadėta. Toks kontraktas tai pasidavimas silpnesnio — tvirtesnio, o ne sankalba liuso žmogaus su liusu. Tokiamę atsitikimę streikas nelaužo kontraktu, nės tikro nebuvo. —

Lygiai pat kontraktas nesurizza darbininku, jei jis — prispaustas — prižada tą, kas ne jo valioje prižadėti, kaip antai, jei prižada dirbti szventomis dienomis. Darbininkai neturi tiesos prižadėti tai, ką užgina Augsztesnieji Įsta-

timai V. Dievo ir Bažnyčios, todėl ir toksai kontraktas neturi vertės.

Galima daryti streiką tada, kada darbo-davėjas neiszpildo, ką prižadėjo kontrakte, nes jei viena szalis sulaužo pažadėjimą, tai ir kita gali nebepildyti.

Visuose minėtuose atsitikimuose darbininkai gali pamesti — per — traukti darbą ir kitus prikalbinėti prie to; žinoma, neapgaudinėdami nei savo draugu, nei darbo-davėją ir nedarydami neįtikinamų „gvoltų“. Galima grasyti tiems darbininkams, kurie nepertraukia darbo, kad jie bus iszmesti isz bendrijos, bet muszti juos ir tt. niekados neleidžia krikščioniškas mokslas.

Teip tai pasirodo, kad streikas gali turėti teisingą pamatą ir teisingus reikalavimus, todėl katalikas darbininkas gali be baimės prisidėti prie **teisingo** streiko.

Ant galo dar trumputelis klausimas. Ar iszpuola girti streiką? Streikas tai susi — kirtimas dviejų žmonijos liuomų — didžturčių su darbininkais beturčiais, tai kova be szaudyklių ir kalavijų. Kaip kiekvienoje karėje, teip ir streikę prisireikia daugaliui nukentėti nekaltai, **todėl geriaus butu, kad streikų visai nebutu.** Vyresnybės tai darbas teip surėdyti gyvenimą, kad nebereiktu darbininkams kelti streiką. Žodžiais streiko neisznaikysi nuo pasaulės. Tada tiktai nebebus streikų, kada kiekvienas darbas bus teisingai užmokėtas, kada darbo davėjas laikys darbininką ne par (už) maszyną be jausmo, bet už **ligų sau brolių**, kada visi žmonės netiktai lupomis kalbės, ale darbais parodys, kad pildo didžiausius V. Dievo prisakymus: Mylėk V. Dievą už visą labiaus, o artymą, kaipo pats savę. — Meilei ir teisybei užgimus žmonių szirdyse — streikui nebebus vietos ant szios žemės.

X. Jon. Vitzkau

Dalykuose parodos 1900 m.

Isz Amerikos. Sujudome, sukrutome rinkti aukas lietuviszkos spaudos daliai per Paryžiaus parodą 1900 m. Aukauja draugystės, aukauja pavienės ypotos, kelia balius, daro lioterijas ir tt., žodžiu, sujudimas toks, kokio terp

Amerikos lietuvių dar nebuvo. Beveik visi laikraszcziiai, iszėmus „Saulę“, kuri parodai yra prieszinga, atidarė fondus. Ligsziol daugiausiai surinko „Garsas“ (į 135 dol.); jį beveik pasivijo ir be abejo neužilgo pralenks „Vienybė“; „Lietuva“ turi į 50 dol. „Garso“ fondą sumetė tuos 135 dol. 6 kunigai, viena draugystė ir kelios pavienios ypatos, bet į „Vienybę“ ir į „Lietuvą“ siunczia aukas, kartais labai mažas (naszlės skatikus!) Žmones terp aukantojų tenai nepamatysi biznieriaus arba kunigo; vis biedni, nuskarę darbininkai...

Jeigu daugelis aukauja, tai daugelis susilaiko nuo aukų, ne dėlto, kad nenorėtu pasiskusti visam svietui ant Maskolijos prispaudimo, bet dėlto, kad nežino, kas su aukomis atsitiks. Visiems dar neiszėjo isz atminties emigrantų namai. Ar tadą žmonės metė, nors netiek, kiek dabar, bet namų niekas neatidarė, o surinktos aukos dingo „Susivienijimo“ kasoje ir — laikraszczių redakcijose. Kas gali užtikrinti, kad ir su aukomis parodai tas pats neatsitiks? Sztai ir dabar vaikščioja paskala, buk visi pinigai, surinkti „Vienybės“ redakcijos, teks ne reikalams parodos, bet tulam tautieciui už paraszimą tam tikros broszuros apie lietuviszką spaudą. Nereikalauju sakyti, kad tai pikta paskala, neturinti po savimi jokio pamato.

Po atsiszaukimais į lietuviszką visuomenę, patilpusiais, man rodosi, visuosę laikraszcziuose, pasiraszęs yra koks tai slaptingas komitetas isz Szveicarijos. Mes, amerikieciai, pažįstame Szveicarijoje tik vieną lietuvi. Gal tas vienas lietuvis yra visu komitetu? Isz antros pusės girdziame, kad draugystė „Želmens“ varžosi reikalais parodos su anuo slaptingu „Komitetu“. Ką-gi mes turime daryti? Visa draugystė „Želmens“ susideda badai isz pusantro sąnario: p. Gierszynskienės ir jos vaiko (d-ras Gierszyński yra lenkas), o kas do vienas tas komitetas, nieko nežinome. Už tai nėra ko stebėtis, kad diduma aukaujaučių reikalauja iszrinkimo tam tikro komiteto, susidedancio isz amerikiečių ir europiečių. Ir patys europieciai regimai nekiek žino apie „komitetą“, nės gauname laiszkus su užklausimais, kam siųsti lietuviszkus iszleidimus parodai: ar L. Ivinsko draugystei, ar komitetui?

Žodelis apie „Ivinsko draugystę“. Jos jau, kaip žinote, nėra. Susidėjo ji iš keturių sąnarių: kun. Žilinsko, klierikų (dabar kunigų) Miluko ir Kaupo ir p. K. Skirmuntt. Draugystė nerado pritarimo lietuviszkos visuomenės ir turėjo pakrikti. Jos turtas (szimtas suvirsz dolerių) teko išz dalies spaustuvininkui, išz dalies kiszeniui tautieczio, visai neprigulineczio prie draugystės. Buvo paskui, jau Lietuvoje, bandymai atgaivinti draugystę, bet nenusisėkė. —

Grižkime prie parodos. Rasziau, kad daugelis mūsų nenori aukauti dėlto, kad nežino, kur dings aukos. Kas gali užtikrinti, kad ne kiszeniui slaptingo „komiteto“? Tai-gi mes reikalaujame gvarancijos, kad mūsų piningai nueis ant to reikalo, ant kurio juos paszvenziame. Randasi teip-gi terp mūsų vyrų, ką turi beveik visus lietuviszkus iszleidimus dailiuosę apdaruosę; norėtu juos siųsti ant parodos, bet bijosi: kas užtikrins, kad jie sugrįsz į rankas locnininko?

Užtai mes, reikalaujame: 1. kad susitvertu, ne slaptingas, bet aiszkus komitetas, susidedąs išz lietuvių, kaip Amerikos, teip ir Lietuvos; 2. kad per parodą butu paskirtas apmokamas žmogus, kurs prižiurētu prisiųstas knygas ir paskui nusiųstu jas atgal locnininkui cielybėje. Prižiurėtoju buti netiktai lietuvis ir vyras, bet ir svetimtaute, mokanti prancuziszkai. Ji galėtu aiszkinti žingeidiems stovį lietuviszkos tautos, o už szimtą frankų (kad ir daugiau) per mėnesį, man rodosi, galima butu gauti tokią moteriszkę. Už piningiszką pusę nėra ko bijotis, nės jeigu per tokį sulygintiniai trumpą laiką (porą mėnesių) suplaukė tam reikalui į 500 dol., tai toliau suplauks dar daugiau: pas mus niekados žmonės neaukavo tiek tautiszkiems reikalams, kiek dabar.

Duok, Dieve, kad nors dabar nuveiktumime ką norints bendromis spēkomis!

„Nauja Draugija“ nuo 19 d. gegužio perstojo iszeidinėti. Jos redaktorius, p. V. Karalius, atsisveikindamas su skaitytojais, sako užleidžiąs vietą jauniems darbininkams ant tautiszkos dirvos. Buvo tai socijalistiszkas ir antitikėjimiszkas laikrasztis. —

Kun. Krawczunas apskundė p. Olszewskį antru syk, jau civilizskamę sudę. Kol dā prova bus, abudu džentelmonu tuotarpu plustasi per „Lietuvą“ ir „Kataliką“ visai neparliamentarizskais žodžiais.

Amerikietis.

P. S. Po tuom Redakcija „Tėv. Sargo“ pilnai pasiraszo.

Paminavojimai.

A. a. kun. Juozapas Paszkevyce.

Malonūs skaitytojai „Tėvynės Sargo“! tarkite — Amžina atilsį — už duszią dar vieno mus apleidusio „litvomano“, kaip vadino jį kerpėmis apaugę, ir su sudulėjusiais už kortų profais senbocziai. Visi kiti žmonės, vadino jį „karsztu lietuviu“, ir tie neapsirikdavo. A. a. kun. Poszka, jaunas kunigužis, paeinaš isz Grinkiszkieo parapijos, Žemaiczių Vyskupijos, 20 d. birželio mėn. krito, kaipo apiera pasiszventimo, apiera sunkios kunigiszkos procės, neszdamas paskutinę paguodą, S. Sakramentus, mirsztantiems karsztligėmis, arba tyfusu (plamisty), kaipo kamendorius Vyžonų par., Ukmergės pavieta. Nei amžius, 27 m., nei tarnystė, 4 m., neleidė minti, jog teip veikiai turės apleisti tą pasaulę. Na, Dievas žino, ką daro: tegul bus jam garbė ir už tat! Ale, neįsigilinant į Dievo parėdymus, turime prisipažinti, jog kiek kartų užžymiamame smertį kokio tikro lietuvio, tiek kartų pakeliame tą darbą su sužeistą szirdimi. A. a. kun. Juozapas buvo mums dar artymesnis už kitus, nės jo plūksna nekartą atsiliepė par lapus mūsų laikraszcziuo vieszuosę reikaluosę, pasiraszydamas — *Utique*. Kaip isz po jo plūksnos, teip ir isz jo gyvų lupų žėrė gyva ugnis, už ką vieni vadino jį „įsikunijusią litvomaniją“, o kiti ant rankų nesziujo. Isz tikro nesirgo jis nei jokią „maniją“; jis tik buvo visą szirdį atidavęs savo tėvynei — Lietuvai ir, kaip mokėjo, teip jei tarnavo. Glaudus, lipsznus, menkos iszvaizdos žmogelis, visuomet pritiko prie žmonių. Bet tas menkutis staigiai augo į milžiną, o jo balsas į griausmą, kiek sykių iszgirdo bliužnijimą priesz religiszskas tiesas, paniekinimą Lietuvos ir jos kalbos. Tada, isztikro, nemokėjo susiturėti,

bėrė skaudžius, ale visuomet teisingus žodžius, nēmaž neatsižvelgdamas, ar priesz jį stovi asaba augsztos kilmės, ar augsztai pastatyta ant tarnystės laipsnio. Iszgirs, budavo, kraipymą grynos lietuviszkos kalbos, iszvys kvailius tėvus, kurio nuo pat vaikų mažystės ims mokyti juos svetimų kalbų; dagirs neteisingą sudžią ar starsziną iszrinktą... ir ims sielvartu degti, ir nei dieną, nei naktį neras pakajaus, kol ko nepadarys dėl atitaisymo kvailystės. Jis nemokėjo buti par abi pusi geru: ką numanė lenkimo vertu, tą amžinai pamylėjo, ką įspėjo — niekszu esantį — to nei augsztas kilimas, nei augsztas padėjimas ne iszgelbėjo. Tokie žmonės prie prilankių aplinkybių tolie nueina ir daug gero padaro, ypatingai, kad visuomet yra apdovanoti nēkuomet neilstanczią energiją. Darbavos tadą a. a. kun. Juozapas dėl Bažnycios ir Tėvynės kuone par triėjus metus Kuliuose, Telszių ap. ir par nepilnus metus — Vyžonose, Ukmergės ap. Kokią jis meilę buvo terp žmonių įgavęs, tegul bent tas parodo, kad, jam numirus limpanczią ligą ir veikia jau pagedus, nebuvo pragumą suturėti lietuvius, puolanczius prie liavono numylėto savo dvasiszko brolio. Ei, varguoliai, jo szirdis numanė jus ir už durų; ale dabar... tyli ir tik isz augszto laimina... Negana to: parapijonis iszmuryjo jam sklepa, o Klebonui tik žodį iszsitarius, kad neužmirsztu ir numirusio, tuojaus krito aukos, czia pat ant kapų ir ilgainiui atsistos ant grabo puikus paminklas, net už 200 rublių. Na, kas girdėjo, kad tiktai par 10 mėnesių galėtu žmogus teip pamusztai sau visų szirdis? Jei litvomanija pagimdė tokį žmogų, tai tegul bus palaiminta litvomanija!! nei Bažnyczia, nei tėvynė nepragrajis, turėdama tokius sunus! — Mirė, labai dievobaimingai prisirengęs prie smerczio. — Matant tokią karsztą meilę žmonių buriais-buriais suplaukusių ant laidotuvių, veltui jieszkojei svetimų kunigų. Tai jau bene tretį sykį priseina mums užžymėti tokį įstabų užsilaikymą sąsiedų — kunigų. Kad mirszta koksai prabaszczius, suvažiuoja po keliolika, kaip tai mirus Svėdasų Klebonui, buvo 13 kun., lygiai ir mirus Lieliunų Klebonui vis sąsiedams a. a. Poszkos; o kad mirszta kamendorius, lygiai paszvēstas į Dievo tarnus, tai... nei vieno. Žinau, kad

sąsiedai visuomet bėgtu, neklausdami užmokesnio nuo neturtingų, kad butu jiems žinia duodama. Su kun. Juozapu ir dėl to keistai buvo, kad naujai paskirtas džiakonas yra iš visų pusių žmogus su gerais norais, ne teip, kaip ansai, iš tycių niekinas netik gyvus, bet ir mirusius jaunos sanbrolius. Kas čia kaltas ir ar neverta dvasiškai vyresnybei atkreipti ant to dalyko savo atidę?

Na, a. a. kun. Juozapui tas jau maž ką bepavodys, nės ir iš tolo budami szirdingas aszaras liejo jo draugai, s. Miszias laikydami už jį.

Reikia dar pridurti, kad nabaszinkas buvo karsztas platintojas gražaus ir taisykliszko giedojimo bažnycziosę ir buvo korespondentu lenkiszko laikraszczio „Spiew Kościelny“. Teipo-gi turėjo neabejotiną talentą prie maliorystės. Gaila tų visų dovanų, par ankstie pranykusių. Mums, lietuviams jau nuo seno teip yra: kur trumpa, ten truksta. —

Ant kun. Vienužio kapo.

Didi valanda smerezio užstojo:
 Užnigo dainius mus' numylėtas!
 Paties mums Dievo buvo žadėtas,
 Bet szendien szalta žemė užklojo...

* * *

Terp žalių medžių margi paukszteliai
 Brangiajam dainiui dainų pavydžia.
 Galvas svyruoja, linguoja, žydžia,
 Puoszdami kapą, gražus kvietkeliai.

* * *

Saldžiai, Didvyri, gali ilsėti:
 Lietuva brangi kolaik gyvena,
 Pakol szirdysę meilė kutena,
 Nenustos vaikai Tavęs minėti!

Sziaudy Bajoras.

H. Seivys

Mūsų mokslavietės.

1. Rengiamos Cerkvinės Iszkalos A. Puszkinio vardu.

26 dieną szio geg. mėn. visa Rosija szventė suka-
kimą 100 metų nuo užgimimo garsiausio Rosijos dainiaus,
Aleksandro Puszkinio. Jau nuo pusės metų buvo
trukszmas laikraszcziuose ir rengimos prie to Puszkinio
Jubiliejaus, bet atėjus tai dienai . . . nieko ypatingai
iszkilmingo nepamātėme. Žemosios liuomos žmonės yra
teip tamsūs, kad nei ne žino apie Puszkiną: į szventę
žiurėjo visiszškai atszalusiai. Petropylė nėmaž nepasi-
puosžė, nei vėliavų neiszkabino; tiktai ant Puszkinio
gatvės, kur stovi jo paminklas, iszkiszta buvo keletas
karunėlių. Keliosė cerkvėsė paskambino „za upokoj“, —
ot, ir visa iszkilmė. Tiktai mokytieji, rasztininkai, dainiai
te szventė tikrai džiaugsmingai. Galėtumete ir jūs, lietuviai,
pažinti Puszkinio veikalus lietuviszkoje kalboje, kad butu
jums drukas daleistas; dabargi nėra ko mums placziaus
kalbėti apie dainių mūsų skriaudėjų; palauksime. Nema-
lonus mums, lietuviams, atminimas riszas su tuom jubiliuju!
Kad visi viseip stengės užlaikyti atminimą apie Puszkiną,
tai puspapiai-valdonai saviszškai pasirupeno: idant Pusz-
kinio vardas bepradēm skambētu, randas žadas įkurti,
kamę dar nėra, daugybę „Cerkowno-Prichodskich Szkol“.
Lietuvoje ypatingai, kamę dar nėra cerkvės, statys, o prie
jos ir ir aną iszkalą taisys vardan Puszkinio. Mokslas
tesys par trejus metus dėl maskolių vaikų, o dėl svetim-
tauczių — par ketverius, kad grynesniai susiruskintu.
Kunigo į tas iszkalas neleis, nės ten turės pilną valdžią
popas, kurs ir mokys pravoslaviszkos religijos visus,
visokių tikėjimų vaikus. Iszkalos duos tiesas tiktai tam,
kas iszduos egzameno isz mokslo apie pravoslauną viera;
kiti, kad ir gerai benge, negaus nėjokių provų. Isz viso
to protingas mokės iszprotuoti, kad tai bus ne apszvietimas,
bet naujos kilpos, užspėstos mums. Gerai bus tadą isz
kalno žinoti, ko galime sulaukti. Tegul laikraszcziai
bepradēm tvirtina, kad lietuviais-katalikais gimę, lietuviais-
katalikais turime mirti, o dėlto visiszškai szalinkimės nuo tų
vietų, kurios nuodais užkreczia, kaip tai popiszkos iszkalos.

Vargdienelis.

2. Rengimas naujų valstijų iszkalų.

Isz gero szaltenio turime žinią apie paslaptinę susiraszinėjimą Kauno Direkcijos Valstinių Mokyklų su Tarpininkais. Kad general-gubernatoriaus Trockio sznipukai, iszbraidę Lietuvą, praneszė, jog lietuviai atsižymi dalykuose įrengimo naujų iszkalų — „małoj predpriimeczivostju“, tai visi gubernatoriai gavo „wygowor“, o paskui ir „po szapkie“. Sumiszo tadą dangus su žeme: gubernatoriai ėmė raginti, Direkcijas — raginti szviesti, szviesti tuos lietuvpalaikius, kol... jiems akis neaptems. Kad raginami lietuviai neskubėjo įsitaisyti daugiau maskolinimo lizdų, tai pasiulojo jiems — „ministerskija szkoly“, t. y. grynai skarbavas; bet, matyt, ne per daug piningų teturi, kad nesiskubina taisyti jas. Kauno Direkcija isz savo pusės paskyrė nemažą kruvą, 27000 rub., ant paszalpos statantiems iszkalas. Jei regėjos, kad teip pasekmingai remdama, sukels visą guberniją. Tiesa, įpraszyti Tarpininkai parodyti tinkamas vietas, iszrokavo jų didžią daugybę. Telszių pavietę, duokime, buvo parodyti: Varniai, Žarėnai, Kuliai, Salantai (Gruszlaukis), o Darbėnų valsecziuje tai net tris: Lazdininkai, Naujoji Impiltė ir Senoji Impiltė ir tt. Tadą veikiai atėjo vėl paslaptingas įsakymas Tarpininkams, kad jie „powlijaliby na krestjan“, idant padarytu prigovorus: duoti pleczių 1—2 deszimtinu, suvežti medegą ir nors sziek-tiek prisidėti prie užlaikymo mokytojo. Prsidėjo kaktų garavimas: vieni spiria, kiti spirias; vieni siuloja, kiti atsisako, — teip kad ant galų-galo beveik isz visur Tarpininkai apturėjo prigovorus... ant nesutikimo statyti iszkalas. Tiktai gruszlaukiecziai tebuvo sutikę, bet ir tie atitraukė atgal savo sutikimą, kaip raszėme praėjusiamę №. Kaž-koks schodas, atsakydamas tarpininkui, sutaisė juokingą aktą. Kadą tuls tarpininkas pristatė visus tuos nelaimėtus atsakus į Direkciją, tai gavo: „wygowor“ už aną aktą ir iszmetinėjimą, jog veltui jis pakarszcziavo, suraszzydamas tiek vietų, kad nei į vieną negali įkiszti iszkalos. Liepia tadą tarpininkams iszrasti „woczto by to ni stało sposoby“ iszgauti nors pleczių. Kokius „spasabus“ iszras kiti tarpininkai, tą paskui patirsime. Tuotarpu Razdieriszinas,

pamojęs ranką ant Lazdininkų ir Naujosios Impiltės, veltui laukdamas nuo gr. Tiszkeviczių aukos dėl Gruzlaukio, visą sylą padėjo, kad tik apkvailinti žmones Senosios Impiltės. Po kelius sykius vargina ant schodo; ant galo, išsivertęs kailinius, pradėjo sziteip bauginti. „Jeigu jūs iš geros valios nesutikssite priimti valdžios geradėjistę(!), tai ji atsiųs kamarninkus, atims nuo jūsų puikiausius daržus, pastatys izskalą, ir už viską gausite užmokėti! Nebukite užsimerkę ant rando geradėjisczių! Priimkite izskalą, nesigailėsite: valdžia jus mylės, su džiaugsmu suteiks“ ir tt., ir tt. Tai tikri užraszyti žodžiai. Darbėnizskiai vienok seniai jau permanė, kuom kvėpia „randavos geradėjistės“; atskiria teipogi tikrą baidyklę nuo izsverstų kailinių, ir juokias sau, nors kelintą sykį be reikalo turi rinktis ant schodo. — Razderiszinas tadą apmislyjo dar kažkokį spasabą, nės izsdavė nėkuriems starastoms paliepiamą suskaityti didžiųjų sodų vaikus, galinczius lankyti mokyklą. Kaip tas žinias sunaudos, pažiūrėsime.

3. Nauja maskoliszka evangelija.

„Cirkulioras Kauno Gubernatoriaus nuo 3 birželio 1899 m. N. 992 Tarpininkams ir Sprauninkams dėl apreiszkimo žmonėms, idant jie nusipirktu ir turėtu, kiek galima visi mokantys skaityti, kningelę, vardu; „Pamiatka ruszkomu narodu, kak ispołnat carskuju sluzbu“ (paminklėlis ruskiams, kaip reikia carui tarnauti), prekė 15 k; izduota brolių Sałajevų. Szita kningelė reikalinga izskaloms, mokytojams, žmonėms ir kareiviams“. Turinio kningelės dar nežinome. Tur buti keistas, kad teip reikalingas, kaip kokia Evangelija, visiems, visų padėjimų ruskiams, prie kurių ir mus, lietuvius, priskiria. Truputį nujegame, kad tai bus ta pati „caroslavije“, tiktai kitokiu tonu. Ale kad randas palieptu sziteip pigiai praplatinti terp žmonių kokią moksliszką arba doriszką kningelę, tai ir žmonėms, ir carui greicziaus iszeitu ant sveikatos. Ale szviesa ir mokslas — tai baimė maskoliszko rėdo. Ir kas tokius niekus raszo? Gal koks nors panaszus į Senczikauskį, Vilniaus Konauninką, paaiszkinusį Ketvirtąjį Dievo

prisakymą, t. y. kaip reikia tarnauti ir mylėti musų, žemiszką tėvą, carą, ir musų tėvynę, Rosiją. Kaip ta kningelė, teip ir jos autorius baigias apspiaudyti. Ziurėsime, ką antroji pasakys.

4. Paszventinimas Laižavos iszkalos.

14 d. gruodžio mėn. 98 m. atbraždėjo į Laižavą keli vežimai gudų: popas, inspektorius, direktorius, asesorius, tarpininkas, urėdninkas, rasztininkas ir starszina su savo mėlynais akulioriais. Laižava, kaip seniai stovi nebuvo regėjusi tokios kupetos maskolių, nės lig sziol „nei dėl vaistų“ jų ten nebuvo. Kaip tik apsisztojo, tuoj pasiuntė sukviesti žemaiczius ir žydus ant iszkilmingo paszventimo naujos narodnosios iszkalos, perdirbtos isz karcziamos. Ne tik mieszcionis, bet ir keletas bobų pasiskubino ant tų cėronijų; su dideliu dievobaimingu ir nusižeminimu stovėjo visi, kol popas kinkavo ir giedojo, ir dar nesulaukę pabaigiant maldas ir pamokslus, jėmė dėkavoti už „gudiszkas mylistas“, kurių, matyt, teip buvo isztroszkė. „Spasibo“! „błagodarim“! girdėjos isz burnų gatavų į karvoszių popui pabuczuioti. Popas isz to džiaugsmo, kaip ant mielių kėlė; nieko neužkabintas prižadėjo netycziotis isz katalikų tikėjimo ir liepė netikėti tiems, kurie sako, kad maskoliai katalikus peikia. Girtas kareivis ir vienas tarnas ant gelžies kelio dar sykį suriko: spasibo, spasibo, błagodarim! ir popas jėmė „katalikų“ vaikus laiminti. Tėvai jėmė popo rankas laižyti po kelius sykius, priversdami ir vaikus bent rankovę ar skverną pabuczuioti. Vaikai nedrąsiai apstoję popą, nesuprasdami, už ką jiems tėvai liepia dėkavoti? Taigi, kad ir patis tėvai nežinojo, už ką; ot, isz kvailystės. Iszmintingesniems tuotarpu szirdį skaudėjo, matant tokį nekatalikiszką elgimos su savo kudikiais. Kas butu buvę, kad popas butu dar pažadėjęs kokias dovanas? Isz tikro, sakau: laižaviszkiei butu pardavę kudikius su kunu ir duszią. Czia nebus proszalį priminus žodžius, kurius tankiai minavojo a. a. klebonas Vienuzis: jus savo vaikus mylite mažiaus, neg savo gyvuolius! — Žmonėms prasiskyrus, ėmė likusieji maskoliai isznaujo szventinti buvusiąją karcziamą su...

degtinę ir praszventino sulig vėliausiam — vėlumui: gėrė visokių sveikatą, kalbėjo ilgas kalbas apie prasiplatinimą Lietuvoje pravoslavijos ir obrusenijos; buvo labai linksmi, kad atrado dar vieną dirvą savo darbui — Laižavoje. Susisuko tadą velnias lizdą ramiamę mūsų užkampyje ir varys savo darbą tolyn, platins ruskius, kamę jų nei smarvės nebuvo. Kas galėjo manyti, kad laižaviszkiei teip veikia prigus: vaikų greit buvo pilna karcziama, kad mokytojas galėjo pradėto mainikauti: biednųjų tėvų vaikus be priežasties mėtyti laukan, o priiminėti gaspadorių vaikus, kurie gali duoti „pirago“. Tuotaru kunigas vis dar nevaikszcziója į tą iszkalą, bet tas laižaviezziams nerupi jie žino seną priežodį: „užaugš, tai ir iszmoks“. Kasžin tiktai, ar benorės mokyties tikėjimo dalykų tie, kurie bus užaugę po maskolio sparnu, be kunigo, anoje buvusioje karcziamoje.

A. Dagis.

5. Petropylės Dvasiszka R.-Kat. Akademiija.

Garsus mūsų kalbininkas, kunigas Kazimieras Jaunius, neseniai paskirtas į Akademiiją už lektorių (skaitytoją) graikiszkos kalbos, dabar sztai yrė jau užtvirtintas, kaipo paprastas profesorius graikiszkos ir lotyniszkos kalbos ir gaus priderantį užlaikymą. Dvasiszki ir svietiszki perdėtiniai iszvydo nepaprastai gilų jo mokslą, o b. profesorius lotyniszkos kalbos pats isz geros valios atsisakė nuo skaitymo lekcijų, kad yra czia pat muruose žmogus, nepasiekiamai vertesnis. Ir tas parodė nepaprastą, tikrai kunigiszką iszmintį. Kun. Jaunius jau du veikalų turi sutaisyta į spaudą.

6. Priruoszimas vaikų prie pirmosios komunijos.

Petropylės katalikų vaikai pradžioje gegužės mėn. priėmė s. Katarinos bažnyzcziyje labai iszkilimingai pirmąją s. Komuniją: 2 d. prancuzų, 8 d. lenkų, 9 d. vokieczių vaikai. Prancuzus redė ir prakalbą turėjo — kunigas prancuzas, vokieczius - kunigas vokietys, lenkus - kunigas lenkas, Czajewskis, kapelionas vietinio pensijono. Už vis puikiaus atliktos buvo prancuzų ceremonijos: vaikai-prancuzai, eidami prie Komunijos, patįs labai puikiai

giedojo. Į bažnyčią buvo leidžiami žmonės tik su bilio-tais: vaikų gentis, diduomenė. Neiszasakytą įspudį pa-darė tos šventos nekaltų kudikių procesijos. Kad var-pams skambant ir vargonams grajijantims išsiengvo vyniotis ilga eilia porų: pirma, mergelių su baltais, ilgais rubais, su ilgais, lig žemės voaliais, su vainikėliais; paskui, vaikiukai juoduose rubuose, su baltais kaspinais (kokardomis) ant kairiojo pečio; visi su uždegtomis vasz-kinėmis žvakėmis rankose, paskui kunigą ant s. Miszių einantį, — žmonės be skyriaus liuomų, ėma, kaip maži, verkti, o moteriszkosios tai net gaivinti reikė. Išz kur tas didis apsireiszkimas didžių jausmų? Išz atsiminimų mūsų jaunų dienų, tos laimingiausios dienos gyvenimę — pirmosios s. Komunijos, kaip sako Imperatorius Napo-leonas; isz palyginimo, kaip gyvenimas suskubo suterszti nekaltą jų szirdį. Ne vienas tadą tarė sau: o, kad sugrįztu kudikiszka nekaltybė kiteip gyvencio, mokėczio branginti dorybę, o niekinti svietiszkus lepnumus! Ne vienas gal ir gerą pastavyjimą padarys dėl nusikratymo gyvenimo purvais. Vienu žodžiu sakant, iszkilminga ceremonija prileidimo kudikių prie Pono Dievo yra svarbi ir par visą amžių minėtina, ne tik dėl vaikų, bet ir dėl visų paaugusių. Ji įžymiai įkvėpia į szirdis meilę baž-nyczios, meilę Išzganytojo Jezaus, esancio Szvencziau-siamę Sakramentę, kas visų labiausiai reikalingas katali-kams, Apveizdos isztremtiems į tarpą svetimtauczių, atskalunų ir kreivatikių.

Skaitant parodymą tų brangių ir iszkilmingų dienų dėl visokių tautų, noroms — nenoroms įlenda į galvą klausimas: o kamę-gi lietuviai? Lietuvių jug artie 15,000 skaitos Petrapylėje. Lietuvių buvę ir nemaž, tik jie sziuo kartu, isznetyczių — lenkais buvo virte. Tarpę 150 vaikų 8 d. geg. m. buvo treczia dalis grynų lietuvių, lietuviszcai kalbanczių o kad parokuotumi ir sulenkėjusius daugiaus ar mažiaus, tai butu daugiaus ne pusė. Tą reiszkia jau nors pavardės, kaip: Valaitis, Szakis, Szaduokis Dainautskas, Bružonis ir tt. Lietuviams pasidarė skriauda. Dėlkogi jiems nepaskirti kokios dienos — atskiriai, jei ne prie s. Katarinos, tai kamę kitur? Dėlkogi jie neužgirdo nei

vieno žodžio savo kalboje? Ar kunigų — lietuvių truksta? o, ne! Tą rodo draugija lietuviszkų pamokslininkų, kaip jau raszėme. Czia pat prie parapijinės bažnyczios s. Katarinos **tyczia dėl lietuvių** yra užlaižomas kun. Poszka. Dėlko jisai negali mokyti lietuvių — lietuviszkai, suprantomai o ne klausyti su kaktos prakaitu kraipomų lenkiszskų žodžių? kun. Poszka jug viesziai giriaus isz savo pasiuntinystės dėl atlikimo religiszskų priedermių dėl lietuvių, o par 10 metų nei sykio nesutaisė lietuviszko burelio einanczių prie pirmosios s. Komunijos. Tegul sau butu kartu su lenkais, bet visgi galėję butu pratarti į lietuvius nors par 5 minutytes lietuviszkai, o butu, kaip ant mielių, pakėlę musų kudikius ir ne iszdildomą įspudį palikę. Butu padrasinę lietuvius, kad jie lygūs yra akyveizdoje Jezaus ir dar geresni, jei su gryną szirdimi priims Aną... Dabar-gi lietuviai butu nusmelkti: kur czia jums lįsti prie Dievo, kad jo rumuosę vieszpatauja, kitokios kalbos! Kur czia tau! Kad vienas lietuvis, p. St., nuėjo prie kun. Poszkos pasiteirauti apie tą, liko iszbartas už drąsumą ir už durų iszvarytas. Lenkiu kunigiją, nenoriu užgauti ypatų; teisybė vienok reikalauja, szirdingai dėkavojant kun. Czajewskiui, iszreikszi nekantantumą petropyliczių isz tautieczio, kun. P.

Vargdienėlis.

Betliejus arba Betliejemas.

I.

Į Betliejemo stainele menkutę
Sveikinti bėgkime Jezų mažutį,
Kurs sztai szendieną dėl musų vien gero
Žengė ant žemės isz dangiszsko dvaro.

* * *

Prakartę Jo visi aplankykim,
Bėgkime, garbę Jam gimusiam duokim,
Acziu už didžią jo meilę sakykim,
Szendieną Jam — kudykiui szirdį aduokim!

* * *

Eikėm! Jis atneszė dusziai sveikata,
 Priėma kožną, kurs Jį tik aplanko.
 Bėgkim prie prakartės, klaupkim į rata!
 Laimins jis mus ir paduos savo ranką.

II.

Pradžiugo szendiena visa Palestina,
 Prispildė linksmybę gyventojai jos:
 Apreiszkė jiems Aniolai linksma naujiną,
 Kad užteka svietui žvaigždelė auszros.

* * *

Dangus sztai iszleidė ant žemės jau szviesą;
 Aklai ji žmonijai pradės tuoj žibėt.
 Pažins tuoj kiekvienas ir klaidę, ir tiesą,
 Kaip Dievą ir artymą reikia mylėt.

III.

Prie prakartės sėdzia Marija suskurdus
 Ir kudykiui gieda giesmelę,
 Ir kuną Jo szventą suvysto nuliudus,
 Ir szaltą Jo bukszto rankelę.

* * *

Ak! aszaros Tavo akysę pasrodė —
 Jau verkti Tu nori pradėt...
 O aszaroms savo net szirdį man skrodi,
 Nės asz negaliu tau padėt!...

* * *

Kurio patalpinti dangus negalėjo,
 Kurs saujoje laiko szį svieta, —
 Apleistoj' stainelėj' užgimti norėjo,
 Atgulti ant patalo kieto.

* * *

Danguosė Tau sostas, it saulė, jog žiba;
 Priesz jį turi viskas drebėti, —
 Dabar po akių sztai tau aszaros kybo,
 Kad reikia czia szaltį kentėt.

* * *

Buriai ten Tau Aniolų giesmes giedojo
 Ir puola ant veido priesz sostą, —
 Czia asils ir jautis tiktai Tau mauroja,
 Czia motyna Tavę tikt glosto.

*

O Jezau! szių aszarų Tavo szaltinis
 Tegul musų griekus nuplauna,
 Ir spindulis mylistos Tavo ugninis
 Jausmų musų striunas užgauna!

IV.

Ant kelių Marijos jau Tu užmigai,
 Ir mes Tau sudiev jau dabar pasakysim,
 Ir prieglaudai savę adavę tavai,
 Linksmi vėl prie darbo pagrįszim.

*

Sudiev! ir Marijai, Czyscziausiajai Panai,
 Tikrai Karalienei ir Poniai szio svieta!
 Tu musų Globėją szendieną tapai
 Ir motynos užjemei vietą.

*

Sudiev! ir Tau, Sargę Szeimynos Szventos,
 Kurs globi Mariją ir Jezų Mažutį!
 O, Juozapai! sergék ir mus visados
 Ir teikkis prie musų vis buti!

*

Bet duosime garbę o, Jezau! Tau vis!
 Sztai pavedam szirdį ir valią Tau savo.
 Tegul pasilieka czia musų szirdis,
 O, Jezau! prie prakartės Tavo!

*

Daleisk szendien stoties mums Tavo draugais,
 Gyvent su Tavim visados, kožnoj vietoj,
 Kad, budami Tavo tarnais vis gerais,
 Attrauktumem szirdį nuo svieta!

Margalis.

Įvairios žinios.

1. **Jsz Petropylės.** Apturėję N 1 „Tėv. Sargo“, džiaugėmės, kaip retai kada isz lietuviszkų rasztų; o tai daugiausiai dėl to, kad radome gaidą ir akompaniamentą prie Vienuzio dainelės: „Sudiev, kvietkeli.“ P. Mikolas Raczas parodęs tiek muzikaliszko jausmo sziamę veikalejyje, kaip-gi gerai padarytu, paraszės akompaniantą prie kitos to paties autoriaus dainelės: „Jau žvaigždė vilties žibėt nustojo“. Partiturą turime keleto dainių, bet akompanijamento neesame dar girdėję. —

Siuncziu, kaip įpraszete, keturias fotograf. grupas: 1) Petropylės Lietuvių Draugija ant Visuotino Susirinkimo; 2) Lekcija kunigo Kazimiero Jaunio Petropylės Universitetą. Tos fotografijos imtos naktyj prie magnezijos szviesos. 3) Lietuviai-giedoriai prie Petropylės Katedros. 4) Įtaisytojai Draugijos (kopija). Kuom galiu, tuom tar nauju „Tėv. Sargai.“

Rutų Lapelis.

2. **Isz Ukmergės.** Pavietavanę Ukmergės (Vilkmergės) miestę, szirdyje Augsztaityjos lig sziol buvo vis lenkiszki giedojimai, nors pamokslai budavo vien tik lietuviszki, bo nēr kam sakyti lenkiszikai. Pagiedoti vienok paczirpindavo keletas davatkų — mieszcionkų. Paskutiniamę laikę subruzdo czia lietuviai ir ėmė reikalauti sau pilnos vietos, kaipo grynai lietuviszkoje bažnyczoje. Susitaisė milžiniszkas buris, 160, giedorių lietuvių, nebyle kokių, bet gražiai iszmokusių prie vargonų sutariancziai ir moksliszikai giedoti Rožanczių ir kitas visokias giesmes. Lenkams, tikriaus, kokiai penketai nemokytų lenkių, nebuvo ko nei prasidėti su jais: tuoj esti užgiedamos. Kilo sumiszimas, kaip ir visados, kol viskas nesueis į prigulinczią vagą. Tuotarpu lenkai gražoja jauniems kunigams (jie esą kalti) viseip: ir apmoliavojimu su kiausziais, ir... pasitelkimu maskolių par kokį ten predvoditelį, kad maskoliszką kalbą pasiulotu: jei ne mums, tai ir ne jums! iszeina. Na, to dar nebus. Bet jei lietuvių kilimas yra par smarkus ir gali padaryti papiktinimą, tai ir mes patariame: **skubėkite iszpalingvo**, nės daugiau padarysite,

neg su kaktą pliekdami į seną, tiesa, bet vis-gi dar tvirtą murą.

Isz Laižavos. Liudnos naujinos isz mūsų kraszto: žmonės isztvirko, muszas su pagaliais. Miesczionys su Žiopeliszkais už kokį ten kirvį daugiau, kaip deszimecziai žmonių galvas pramuszė. — Kad žydai pakvietė žmones dirbtų tilto par Vadakstę, tai tuoj visi szoko, piningus dėjo, medegą vežė, darbininkus statė ir padirbo. Dabar reikia laukti, kad tiegi žydai pakviestu katalikus apsitaisyti savo kapus, kurie visai apgriuvo apleisti, nės nei klebonas, nei žmonės apie juos nerupenas.

A. Dagis.

3. Isz Liepojaus. Liepavos darbininkai sziamę pavasaryje pradėjo labiaus krutėti, norėdami pagerinti savo vargingą gyvenimą. Pasklydo garas, kad darbininkų (socialistų) „szventė“ bus užlaikyta ir Liepavoje. Pirma diena gegužės mėn. yra tai „szventei“ paskirta. Pagal naujo Kalendoriaus skaitant visoje pasaulėje tą dieną darbininkai „szventina“ tadą, kadą Lietuvoje ir Rusijoje buvo s. Velykos. Policija, manydama, kad nebus tvarkos ant gatvių, kadą susirinks darbininkų kruvos, nerimastavo ir praszė talkon kareivius. Ir tikrai par s. Velykas vaiksztinėjo po Liepavos miestą ir po pamarę daug kareivių bureliais po penkius su szaudyklėms ant peczių. Velykos praėjo ramiai: bet užtai gegužės mėn. pradžia atsižymėjo dideliu sujudimu. Visi darbininkai subruzdėjo. Pradžią padarė darbinkai prie uosto, kurie tavorus neszioja nuo garlaivių ir į garlaivius.

Atsisakė nuo darbo ir pareikalavo didesnio užmokesnio. Kupcziai, negaudami veikiai kitų darbininkų, prižadėjo mokėti brangiaus: geras darbininkas galės dabar dukart daugiau pelnyti, nekaip seniaus tą patį darbą dirbdamas. — Ilgai nelaukus visų pabriku ir dirbtuvių darbininkai pametė darbą, reikalaudami didesnės algos ir mažiaus adynų darbo ant dienos. Nekartą žmonės budami bedarbo ir susirenkdami kruvomis padaro daug visokių niekių: tai langus iszdaužo pabriko ponų, tai primusza tuos darbininkus, kurie eina ant darbo į pabirkus ir par tai ardo jų santarvę. Nusingando todėl valdimierai ir pasiszaukė ant pagelbos policijos tarnus. Didžiausios dratų pabirkos valdonas p. Boeckeris

nusigandęs pasiėmė paciją su vaikais ir tuojaus išdumė už rubežiaus. Darbininkai užsilaikė gerai: neįokių gvolta nebuvo. **Karės uosto ir gelžkelio maisternių darbininkai** buvo be darbo tikrai porą valandą, nės vyresnybė pažadėjo jiems parasziti į Augsztesnę valdžią, kad padētu didesnę algą. Darbininkai paklausė pažadėjimo, griebėsi už darbo senoviszcai. Ir kitur vietomis pažadėjo darbininkams daugiau mokėti už darbą. Ar tikrai laimės ką nors darbininkai, sunku įspėti — gal pasiliks ant pažadėjimo, nės tvirto prižadėjimo nedaug tesigirdėjo. Mažesnėms dirbtuvėms pradėjus darbą ilgai dar stovėjo tuszti didžiausi Liepojaus pabirkai Boekero ir Struppo (geležiniai iszdarbiniai), kur dirba ne viena tukstanti darbininkų. Darbininkai ėjo asztriai, o valdonai nenorėjo klausyti, ko reikalavo žmonės. Policija pradėjo varyti darbininkus prie darbo arba į namus, kad tikrai nestovētu kruvomis; szinkius, traktierius, visas karcziamas prisakė laikyti uždarytas dieną ir naktį. Darbininkams nenusileidžiant, policija pakvietė isz Nytaujos patį gubernatorių su pagalbininkais. Tas ponas atvyko 5 d. gegužės ir buvo Liepavoje iki 13 dienos. Par tą visą laiką karcziamos buvo uždarytos. Ties pabirkoms Boekero, Sztrappo, ties miesto tiltu stovėjo ant sargybos kareivių eilios. Ir gubernatoriaus nenusigando darbininkai: darbo nepradėjo. Tada gubernatorius tokį iszdavė paliepimą: Visi darbininkai turi iki 12 gegužės arba eiti prie darbo, kur pirma dirbdavo, arba, jei tie netinka, turi atsisakyti visai nuo tos vietos ir atsiimti savo pinigus, kuriuos buvo tie uždirbę lig tai dienai, kada perstojo dirbti. Draug prigrasė, kad varys isz Liepavos tuos darbininkus, kurie neis prie to paties darbo ir neturės Liepavoje kitos vietos, kur galētu rasti užtektiną uždarbį. Ir tikrai par dvi atveji iszvarė kaip aresztantus, nemažai darbininkų į tuos valsečius, isz kurių turėjo paszportus. Kurie policijai pasirodė pramotariais ir pravedėjais dėl darbininkų „maiszto“, tuos suėmė kietai ir nuvedė kalinin. Tokių nelaimingų prisirinko kalinyje apie 40; gal atves dar ir daugiau, nės policija tebejieszko dieną ir naktį. Didesnioji dalis darbininkų sugrižo prie to paties darbo, nesulaukus nei didesnės

algos, nei mažesnio adynų skaitliaus. Tiktai pažadėjo jiems **pasiropinti** ant tolesnio laiko — primesti sziek-tiek prie algos — 13. dienoj' iszvažiavo atgal ir gubernatorius.

X.

Isz Užpalių. Užpalių popas Samoilovicz labai nedoras žmogus. Vargina žmones, lietuvius-katalikus, kaip tiktai įmanydamas. Užsimanė, idant katalikai valsezionis eitu naktimis sergėtų jo cerkvės. Užpaliuose yra sargai, kurie vaicszcioja nakczią po miestelij, bet popas nori, kad mažiausia vienas sargas stovėtu prie cerkvės už tvoros. Žmonės nenori, starszina nevaro, teip ir tebestovi cerkvė be ypatingo sargo-kataliko, nės isz pravoslaunų nėra kam eiti. Daug ko užsigeidžia tas popas. Seniaus vežiodavo jį valsecziaus pacztorius po visus krasztus, kur tiktai prisakydavo. Pamatysi, budavo, ir szvilpia popas su skambalais aplankytu savo „prichožanų“, kurie gyvena už keleto mylių. Bet žmonės susiprato. Jei, sako, mes savo kunigų nevežojame paczto arkliais, tai tegul ir popas turi savo purmanką. Ilgaį netrukus sztai ir ateina nuo posredninko žinia, kad popą nereikia vežioti, jei jis nori važiuoti, tegul **samdo arklus**. Užpyko baisiai popas ir metė bėdą ant starszinos. Užtai ir jieszko kliaudės, kad tiktai galėtu prisikabinti prie nekalto žmogaus. Buvo miestelyje gaisras. Netoli nuo cerkvės sudegė vieno mieszcionės namai; ant cerkvės nei kibirksztis ne užkrito; bet vienog popas apskundė gubernatoriui gerą ir iszmintingą sztarsziną Namiką **neteisingai**, kad jis nepastatė sargų prie cerkvės, kadą miestelyje pasirodė ugnis. Tas biaurus ir neteisingas apskundimas (nės buvo žmonių ir prie cerkvės) nuėjo ant niekų. —

X.

4. **Isz Smilgių** (Panev. ap.) Smilgių miestelis yra pastatytas ant lygumos, kuri iszrodo, kaip palieta. Vardą savo neszioja gal nuo smilgų, kurios, kaip senieji pasakoja, augdavusios po laukus, kaip szluotos, kolaik žemė menkiaus buvo iszdirbama. Aplink artie niekur nepamatysi jokio kalnelio; už deszimties tik viorstų į vasarius-Szuoja, o į vakarius-Daugyvena perkerta ir akyveizdą daro kalnuotesniu. Į rytus lyguma traukiasi toli, nežiurint ant dviejų

upelių, už dviejų viorstų plaukiančių, Kurio ir Liubio, kurie teip maži, kad patį vietomis vasarą par sausumą išdžiūsta. Juodu abudu susikabinę nustoja savo varde, kaip vienodo didumo, ir įgauna sau naują, augszcziaus minėta vardą, Szuoja. Miestelis katalikų užgyventas; terp jų randas keletas szejmynų žydų. Didžiausis kromas žydui priguli, bet yra ir katalikų trys kromeliai. Vienas nemažas. Smilgiečiai gerai supranta prekybos dėl czia-buvių. Yra dar du szkoplierninku; ant pareikalavimo kepa patį ir parduoda bandeles (piragelius), o par atlaidus kartais ir virdulį po marszkomis pasistato. Savėnioje turi žuvelių-minogų. Kitasis mėgina net mažą kromelį vėžioti: muilą, brėžiukus, skareles ir t. t. Vienas isz ukininkų savo seklyczioje įtaisė arbatnamį ir, kaip girdėt, neblogai jam eina. Žydas stiklorius Smilgiecziaus' niekocio sau darbo neturi, nės isz tų paczių žmonių yra iki keturių, kurie aprupena visą apylinkę. Mėgina rindavoti sodnus, laikyti pakta. Visos tos mūsų pramonystės yra dar vys-tikluosė, dar tik dygsta, bet visgi, Dievui padedant, dygsta, o žmonėms padedant ir padrašinant, reikia laukti ir augimo. Ukininkai teipogi nevisai snaudžia: prisiziūrėje į iszmin-tingai vedamas po dvarus ukes, protingesni griebias dobi-lus sėti, laukus su plugais dirbti, akėti su geležinėmis akiecziomis. Visur matyti, kad szviesa brėkszta. Ukisz-kieji papratimai gan geri: su batais neina į dirvą, kaip dusetiszkaiai. Drapanas dėvi namie austas; audimas plonų milelių nėra dar daug prasiplatinęs. — Sunkesnius daiktus veža ant poros arklių diszliuje. — Pilnai gerų amatninkų nėra apart visų iszgirto dalydės. — Kailių dirbtų at-važiuoja burliokai isz giliosios Rosijos ir, matyt, gauna sau nemažą pelną, kad kas-met vis sugrįžta atgal prie nepažįstamų: sako, kad ir vilnų nemažai prisipeszą, pa-plikindami kailius. Žydas - kailiadirbis dar prascziau padarė: paslapczią pardavęs kailius, uždegė dvaro gar-barnią. Kad kailiadirbiais butu buvę savieji, gal teip ir nebutu padarę; bet isz kur imsi „savuosius“? Szejp ne teip manos žmonės su savaisiais amatninkais; ypatingai daug yra siuvėjų; pacziamę miestelyje yra trys. Vagysezių nėra per daug, apart vienos „okolicos“, kamę ji diktai

prasiplatinusi, nės artie gyvenantįs žydai pripratino bajorus gerti arielką ir loszti kortomis. Baigdami tvirkti, nuplikę, ėmė vogti arklius, avinus, antis ir tt.

Lietuvizkos dainos tebeskamba vasarą po laukus, pievas, ant veselijų ir kitoniszķų susirinkimų. Apart trijų asabų niekas neleidžia mergaiczių maskoliszķoje iszkaloje gerti maskoliszķą dvasią. — Bažnyציą, kaip jau buvo raszyta, turi gražiai iszpuosztą; bažnyציios drapanos yra gražios ir brangios. Gieda lietuvizkas giesmes. Isz laikų lenkomanijos liko tik tas, kad organysta nepaliauna giedojęs lenkiszķas giesmes. Lietuvizka kalba tebestovi augsztai; niekas už lenkiszķos nesigriebia, nors yra keletas okolicų sziaudų bajorų. — Geras ir tas papratimas, kad po szliubo svotai nedvokinėja po miestelį ir negirtuokliauja, kaip kitur, bet tuojaus namo važiuoja. Moka gerą alų padirbti ir gardžius piragus iszkepti. Daugumas skaito „Tėvynės Sargą“ ir szeip jau kninglių randasi po žmones; mėgina net vaikus mokyti raszyti lietuvizkai. Trokszdami lietuvizsko druko, siuntė praszymus prie ciesaiaus ir prie ministro, kad užtarytu pas carą. — Tai kuo ne viskas, ką galime gero pasergėti pas smilgieczius.

Atverskime dabar antrąją pusę. Yra manopolis, yra ir aludė, ir nesigirdėti, kad katras bankrutavotu; žadas ir traktierius buti. Smilgiecziai nėra garsingi dideliu girtuokliavimu, ale visokių yra. Paslaptinių karcziamų dvi yra žinomos; apie trecziąją patsai artimas skaitytojas supras, atminęs, kad „žydas be arielkos negali buti“. Po žodžius randas daugiaus žydų amatninkų, paktorių. Labai papiktino tie, kurie ėmė užstoti žydus, kad vyresnybė užsimanė iszvaryti juos isz sodžių. Kur-ne-kur atsitinka ilgos, už pusnacezių, vakaruszķos, kartais ir su arielkele. Vieselijos be jos neapseina; iszgerti asztuoni gorcziai arielkos ir alaus isz trijų purų nesiskaito už daugalį. Ant veselijų renkas jaunimas isz visos apylinkės; dėlto ir praszytiems svecziams pasidaro angszta, ir nemandagių atsirandą. — Paleistuvystė gana prasiplatinus: gal užėiti mergas, auginanczias po tris — keturius kudikius. Jaunimas ant savo susirinkimų mėgsta riebiai paistyti: juo begėdiszķesniai, juo linksmesniai.

Jaunikaiciai joba jieszko pasogu, neg mergaiczių su gera szirdimi ir pamokytu: sugadintos jų szirdis neatskiria gerų nuo prastų, o szirdis daugusiai gadina nepadorios vakaruszkos be priežiuros vyresniųjų asabų. Abelnas toks užvedimas: jaunimas renkas sau, o vede — sau; maiszytis — skaitos už prieszinga užvedimui. Kiekvienamę beveik namę nors syki ant metų atsitinka bankietas, ar tai isz priezasties Miszių, keliamų už genzių duszias, ar tai isz bicziuolystės, krikszynų; daug kartų be jokios progos pasidaro alaus ir susikvieczia sveczius. Gali tą padaryti, nės dubos didelės, 30—40 deszimtinų ir daugiau kvieczių žemės. Ant tokių susirinkimų jaunimo nepamatysi — vieni tėvai, be vaikų: tiems, pasilikus namie, nuobodu, ir skubinas į savo vakaruszkas. Mergaitės skubinas isztekėti, kad veikias butu priimtos į bankietus. Sunku įtikėti, kad surinkimai vienu jaunesniųjų be vyresniųjų butu padorus. Tokiu budu patįs tėvai veda savo vaikus į iszklydimą, neleisdami jiems bovytis po savo akimis, nės jauno jau toks yra prigimimas, kad turi linksmintis. Argi negražiaus ir vyresniesiams butu linksmintis prie žydžianczio jaunimo? Bajorai tamę pralenkė prascziokus. Keista, kad moteriszkosios mėgsta ant susirinkimų užtraukti apie skaistumą rutų vainikėlio, užmirszdamos, kad sztai užsijono traukia — jos kudikis. Bankietai teipogi ne priderencziai atsibuna. Par kiauras dienas stovi stalas nukrautas, rodos, žmogus yra be soties, gali nepaliaudamas sedėti už stalo ir valgyti. Ant valgymo visgi niekas nei žiurėti nežiuri, tyko, kad vis gerti ir gerti. Pasigėrę niekus paisto, kartais ir labai negražiai. Teip traukias tris, kartais keturias, o kartais ir visa nedelia. Ar-gi nepritinkiaus butu, kad bankietas tvertu tik viena, ilgiausiai dvi dieni: mažiaus kasztuotu ir daug linksmesniai butu. Patįs svecziai prisipažįsta, kad bevieszėdami teip nuvargstą, kaip po ligos.

(Toliaus bus).

Gargažė.

5. **Isz Joniszchio, Sziaulių ap.** Joniszchio parapija yra viena isz didesniųjų ir turtingesniųjų: žmonės, apskritai jemant, gyvena gan gerai, nors, žinoma, yra ir beturczių. Ne į turtų didumą, bet į jų suvartojimą biszkį pažiūrėsime.

Ne kas, kad žmogus turtingas; nelaimė, kad nežino, ką su turtu daryti. Gal kas tars, kaip tai žmogus nežinos, ką veikti su turtais? duok ir kvailiui ir tai sunaudos! Teip, sunaudoti kiekvienas gali, bet nauda naudai-nelygi. Ne vienas Lietuvos bajoras praszvilpė savo dvarus, o vis tai dėlto, kad neprotingai naudojos: uliavojo, barstė piningus, važinėjo po Paryžius, Varszuvas etc... pakolei nepravažinėjo savo dvarų, tačiau ir paskutinio žemės kašnelio; pakolei „plikas kaip tilvikas“ netapo ir džiova į kieszinę neįlindo. Isztikro, skaudžia szirdį ir gaili aszara veržias į akis, kad važiuoji par Lietuvą: matai miszkus iszkirstus, matai kertamus, kur-ne-kur „berželis-svyrunėlis“ prie kelio arba grįczios tarsi verkia praeitės ir dreba priesz ateitį; neb'skamba laksztingalės balsas: „visur liudna ir laukstu“. Dėlko? Dėlto, kad mūsų „ponai“ naudojos... ir... naudojas kas gali. Važiuojant par Lietuvą, pamatęs miszką, paklausk, kieno jis; iszgirsi, jog tokio ar tokio pono, bet jau parduotas ant iszkirtimo žydui; paklausk toliau: nu, o kur-gi ponas gyvena dabar? Iszgirsi, jog ponas dvarą užstatė banke, o patsai iszvažiavo toli... toli pakolei piningų nepraleis.

Sunku man atpieszti paveikslą teip, kaip yra, bet, regis, kiekvienas tokius paveikslus žino. — Teip dedasi su ponais; bet tas raugas tokio „ponų naudojimos“ užkreczia jau mūsų gaspadorius. Daug praszvilpė dubą ant degtinės, bet daugiau praranda par tinginystę. Sunku žeme dirbti — tiesa! Bet ar geriau palikti dubą ir važiuoti į Petrapylę, Maskvą, Tiflisą ir tt. ir tenai buti „ponais lokajais“, o visutankiausiai „szunlupiais“ ir „ponais aukso vežikais“? Jei nėra vietos tėviszkėje, jei keliems broliams reikia pesztis, žinoma, jog tadą neatbutinai reikia jieszkoti kokio nors amato; bet ir tadą geriau Lietuvoje terp savųjų, nės czia „juoda duona daug gardesnė“.

Nežinau, ar yra kur teip iszsiplatinus tinginystė prie žemės darbo, kaip Joniszkiecziuosė. Vyrai, mergaitės moteris, visi važiuoja į Peterburgus, Rygas etc. ir tiktai dėlto, kad sunku žemę dirbti, atiduodami savo dubas ant randos latviams arba vokiecziams. Gal kas ir czia tars, jog esu kvailys, kad prieszingas esu žmonių apsiszvietimui.

Apsisvietimo nesu prieszu, bet esu prieszu žmogaus pražuvimo. Ne vienas, iszkeliavęs į svieta „lengvios duonos“ jieszkotų, netiktai pražuna dėl tautos, bet ir dėl Dievo. Lai eitu į svieta, bet kad tiktai (neužmirsztu) neatmetu tėvų kalbos, neatsizadētu tikėjimo, nepražutu dėl tautos.

Bet nelaimė! Iszvažiavo tas ir kitas kataliku, lietuviu — iszgirsti po nekurio laiko jį jau esant „ruskiu-pravoslaunu“. Teip isz Jonisztkio miestelio 1898 metuosę 4 (buk tai) žmogystes iszėję į Peterb., Rygą etc... „auksò, regis, vežiotų“ pasibalnojo pravoslavijos balnu. Atminkite, broliai, jog kur musų nėra, ten, sako, aukso plytos volojas, ten „jaučiai midų geria“ bet kaip tiktai nueiname, visur tą patį randame. Kas nori valgyti, — turi dirbti! Bereikalo tadą ne ardykite savo dubas. O jei kam priseina apleisti savo kraszta, savo tėviszkę, neužmirszkite, jog esate katalikais, jog esate lietuviams. Saugokitės Maskolijos raugo!.. nesigiminiuokite su gudais. Visai peiktinas daiktas ir labai pavojingas, yra didelė sėbryste su gudais. Jonisztkieciuosę labai yra iszsiplatinus ta liga; teip miestelyje, kaip ir parapijoje visi ukvacziai vaiszina savo kraugerius: pristavą, urėdninką, akcizninką, valseziaus pizzorpalaikį... žandarą na ir kitus. Teip, padėkime, Jonisztkio parapijoje yra 9 koplyczios. Kiekvienoje koplyczioje vieną kartą ant metų yra atlaidai. Aplinkiniai sodžiai, kurie priguli prie kokios nors koplyczios, uliavoja po 4 ir 5 dienas. Ant tokių tai atlaidų važiuoja „ponas“ žandarmas, kaipo „bliustitel zakona“, urėdninkas, kaipo „nakliudatel za poriadkom“ ir tankiausiai valseziaus pizzorpalaikis, kaipo „missioner“, „predstavitel miestnago wziatoczniczestwa“ ir „towaryszcz vypivki“. Girdėti dar, jog valsezionis „poną“ pizzorpalaikį užpraszinėja ant veselių ir kriksztynų.

O, Jonisztkiečiai! ar gražu, ar meilu jums vaiszinti savo kraugerius? ar neįjuntate dar, kad jau jums tie „ponai“ daug kraujo iszsiurbė; raudoni jų siulai primena mums, jog jie yra pastatyti dėl kraujo gėrimo. Kas par nauda vaiszinti anus? geriau pavaiszink „pavargelių-lietuvi“, nės jis yra artimesnis, negu gudas.

1896 metuose tikosi man buti Jakiszkių sodžiuje pas P. Piszorpalaikis Fiodorovas, girtas visiszkai, atsistojęs kotikt' ne ant keturių kojų, rėkavo apsiputojęs apie koki ten „sudą“, o keletas mulkių (bet gaspadorių), macziau, jog jam dar i ranką bucziavo. Ant nelaimės, negalėjau dažinoti, dėlko tie mulkiai jam kloniojos ir ką jis jiems tenai pasakojo, nės buvau priverstas iszkeliauti i kitą sodžiu. Keliaunant par lauką, mislyjau apie tokį baisų pasielgimą, apie tą baisų pasižeminimą savo brolių-lietuvių, ir nenoroms turėjau sutikti su lenkų raszytoju, Prusu, kurio žodžius, czia paduodu: „gana jau to, o žmonės, kuriuos kaip kada turi laikyti už draskanczius ir bjaurius gyvuolius, kaip gijenos bandą. Draskote silpnus, naikinate atilsį mirusių, o laižote tą tiktai ranką, kuri jus smaugia ir panczioja“.

Daug butu vyrų, vertų pagyrimo; su džiaugsmu paduocziau jų pavardes, kurie szalinas isz tų namų, isz to pokilio, ant kurio yra supraszyti mūsų „kraugeriai“. Bet dabar neb'toki gadynė, kad už gerus darbus ir paveikslus galėtu pagirti. Dabar te gal girti ir augsztinti korikus — Muravjovus, Kachanovus, Trockius, ir kitus kitokius Lietuvos žudytojus. Dabar, gadynė, kurioje, kaip sako, kryžius koria (kabinėja) ant latrų, nors seniaus latrus kabinėjo (korė) ant kryžių.

Stėpas Pildas.

6. **Isz Skaisgirio**, ties Žagarę. Pasidžiaugiu jums, kad mūsų žmonių susipratimas žymiai kilsta, nės laikrascziai gerai jau prasiplatinę. Isz keturių krautuvių dvi yra jau katalikų rankosė; pp. Kupso ir Vaitiekaiczio. Alincyzia teipogi kataliko, p. Viliuno, rankosė. Žydu — smarvių yra gana, kaip ir kitur. Ukininkų — 8.

Skaisgiriecziai tuom gali pasigirti, kad terp jų dar atsirado nei vieno Judosziaus — iszdaviko savo brolių, skaitanczių lietuviszkus rasztus. Tiesa, gal dėl nėra, kad ir policijos nei jokios nėra; o gal ir didesnio proto, kaip kitur. Duok, Dieve, nenustoti proto ir nesuterlioti gražaus savo vardo! — Keistai iszėjo su sėdėtoju manopolio krautuvės. Jisai buvo visiems žinomas, kaipo katalikas;

bet kad 15 d. bal. m. staigiai pasimirė, vos tik besuszukęs: gelbikite! o policija ėmė knaisiotis jo dokumentuose, tai pasirodė esąs — pravoslaunu. Tarnavo seniaus vaiskę ir tenai jį, Dievas žin, kaip pagavo į cerkvės pinkles, nors ir paskui jis nėkuomet nei į cerkvę, nei prie popo neidavo, bet vis prie kunigų į bažnyčia. Policija viena pati dėlto pasiėmė ir nusivežė į naują, Naryszkinio pastatytą cerkvę dėl kelių Žagarės burliokų; tenai popas apgiedojo, apsmilkė ir palaidavo atskaluną kapuose paliai ruskių kapus, nės popas nerado pas savę nėjokios žymės jo pravoslaunumo. Pas katilikus tokiems bažnyčia nėkuom netarnauja; pas ruskius kiteip.

Galvoxius.

7. **Isz Mosėdžio**, Telszių ap. Mums raszo. Isz 23 ant 24 d. gegužės mėn. miestelio starosta giedrima sudėjo rodą su pardavėju alaus kromę Leibės Ilgstaibio ir gizeliu Dacinės melnyczios ir atėmė gyvybę Szakalių starostai, Kubiliui par uždavimą su gelžiu 11 ronų į galvą, nuo ko sasai po 9 adynų ir adavė Dievui duszią. Priežastis užmuszimo nedatirta. Užmuszėjai ilsis kalinyje. Kas czia pasidarė su musų parakviją, kad ji gatavai pavirto į razbaininkų parakviją: nėra tų metų, kad ko neužmusztu. Dabartinė užmuszystė tai tikra duktė policijos ir karcziamos tarnų. —

Kalba advokato Andriejevskio, apgynėjo kunigo Biliakevieziaus.

P. p. prisiekdintieji zasiedateliai! Po visoko jau pasakyto man nebedaug bepalieka pridėti. Bet kad jūs manę suprastumete, asz turiu įvesti jus už apgynimo kulisų.

Kadą mano draugas Spasoviczius užsigeidė mano sandarbininkystės toje byloje ir asz, lenkdamas jo vardą, neskaitęs dokumentų, už akių jam pasižadėjau, tai Spasoviczius, iszeidamas nuo manęs, tarė: „Mes rolias teip pasidalisime: asz busiu protu, Tamsta — jausmu.“ Asz atsakiau: „gerai“, manydamas, kad jam, kaipo vyresniam, labiau matos, kam asz esmi deras.

Bet išz tokio sulygimo išz kalno galėjo nujėgti tolesnį, nors tik grynai pavirszutinį, perskirimą. Mes tan-kiai sakome: „protas turi priveikti jausmą“. Išz to išz-plauki, visupirmu, kad jausmas turi privalumą, prie-szinties išzmincziai, kelties priešz jį o antra — jei sako, kad protas turi priveikti jausmą, tai jo rolia gal yra augsztesnė. Bet ir tas nevisiszškai teip, dėlto kad valig Karleilio persitikrinimū, szirdis mato toliaus, neg galva ir, apart to ant Teologijos kurso Charkovos Universitetė, manė mokė, kad augszštasis dvasisztkas organas yra szirdis, dėlto kad tik joje tegali tilpti tikėjimas, nės nei protas, nei pagaliaus saužinia nedera dėl užlaikumo žmogaus vienybėje su Dievu.

Bet dabar yra klausimas: ant ko turi atsiremti jusų nusprendimas? Valig įstatymū — „ant saužinios persi-tikrinimo“, t. y. ne ant vieno tik proto. O greczimai su tuom nuo sosto augsztybės pasakya: „tiesa ir mylista tevieszpatauja musų suduose“. O mylista — tai szirdis.

Sztai dėlko asz ir pamislyjau, kad asz, gal but, ir nebusiu liekiu byloje Biliakevicziaus ir, ar szejp, ar teip nepavodysiu jam.

Visos bylos aplinkybės jau apsvarstytos; visi faktai suvesti į tvarką ir išzskaidyti netik valig įstatymū, bet ir valig kasacijos nusprendimū. Apie nuodemės ženklus ir liudytojus be mažko nieko nēr kalbėti ir, tikrai, negal reikalauti dėl Biliakevicziaus asztresnės bausmės už tą, kokią daleidžia Spasoviczius. Bet asz einu tol toliaus už mano draugą suminksztinimę likimo po sudu esancziam. Ir sztai dėlko.

Jei mes placziu pažvilgiu apimsime visą szitą bylą, tai rezultatę apturėsime dalyką, nesulyginamai mažesnės svarbos, neg tas baisus, netol nuo užnuszimo, apkaltini-mas Biliakevicziaus už žudymą. Per daug padaryta pa-duosų dėl pasiekimo to tikslo. Ant scenos išzvesta duris į bažnyczios sklepą ir skepas su numireliais. Ale szitamę sklepeį praleidė naktį ir grabus matė tiktai pati jaunoji ir dėlto pati jautrioji išz dvasiszkujų Biliakevicziaus dukterų, Konstancija Simonoviczalė. Vienok ji netiktai nėkuomet

nesiskundė ant Biliakevicziaus, bet kalbėjo pirma, tebekalba ir dabar, kad grabai perėmė ją tik pirmoje valandoje ir kad ant galą pasidarė sklepe „dagi malonu“. Prokuroras tam netiki ir su ironija vadina szitą neva malonų jausmą — „szypsojimos muczelninkės.“ Prokuroras prie to antmeta Konstancijei Sim. tokias augsztas mislis ir melodramatiszkus jausmus, kurių ji nėkuomet neturėjo. Visa ta sentimentalizka psykologija apkaltintojo, jo paties vaidintuvės sutverta, nei kiek netinka prie szio atsitikimo. Viskas buvo daug prascziaus. Po amžinai neszlovingos lovos, ant kurios Kostancija Simonoviczalė kožnam sutiktam pardavinėjo savo kuną, ji staigiai atsirado priesz nesudrunijusias palaikas szventos zokaninkės Bernadinės. Szioksai regėjimas isz karto daugiau gero padarė, neg visi perkalbinėjimai, — jisai iszganingai atgaivino jos i medį pavirtusią duszią. Biliakeviczius numanė, kad vartoja pragumą gerojiszką kad jauna moteriszkė gali per labai iszsigąsti, ir jis isakė, kad ją greit po uždarymui aplankytu, kad ją iszvestu isz sklepo, jei ana nepanorės ten pasilikti. Bet ir Simonoviczalės tėvai ir bažnyczios tarnai sutink parodymę, kad Konstancija S. nepanorėjo iszeiti isz sklepo. Ji su persitikrinimu atsakė: „mano nusidėjimas — mano pakuta“. Ji iszsėdėjo visą naktį, ir paskui meldės ir pasninkavo visą nedėlią kitosę bažnyczios vietosę, o paskui iszpažino kunigui griekus ir apturėjo Szvencziausį Sakramentą. Nuo to laiko ana pametė pirmutinį savo gyvenimą, užsiėma szlovingu darbu ir džiaugias savo likimu. Todėlgi, sklepas su numireliais, kaipo žudymo pragumo szioje byloje negal iszstatyti, dėlto kad niekas kitas nekentė nuo jo. Nuskriausta Zukauskalė buvo įleista ten ant trumpiausio laiko, pilnamę tamsumę ir nei minti — neminė apie buvimą ten numirėlių, nės pirmą sykį dagirdo, kad sklepe grabai stovėjo, tik isz policijos protokolų, sustatytų jau kadą Biliakeviczius buvo apskustas. Szita Zukauskalė, lygiai, kaip ir antroji didesnioji Boliakevicziaus auka, Bernatoviczienė, buvo laikytos ne sklepe, bet kamarikėje kur nieko baisaus nėra: stalas isz po katafalko yra tai meblis labai puikaus paiszinio, o velnio galva, kurią vaikai bovyjos,

kaip rytiniu, nejausdami nei jokios baimės, žinoma, negalėjo išsgązdinti tokios, visur buvusios ir paleistuvingos moteriszkės, kaip Zukauskalė. Prie togi ji pati nepasergėjo szitos galvos. Man p. p. prisiekdintieji, kada mano sandraugas kalbėjo apie menką vertybę dėl bylos velnio galvos, kad jūs nesutikote su jo darodymais. Ale negal netikėti tam, kas aiszku. Berniukas Jogvinas liudyjo apie tą galvą su kudiszku teisingumu. Laimė, kad jo žodžiai rado sau nesugriaunamą patvirtinimą. Jisai, terp kitoko, pasakė, kad buvydamies iszmuszė velniui dantis. Laikę vieno patraukimo sodo asz prieėjau prie stalo dalykinių darodymų; ant pajuodavusios nuo laiko galvos radau naujus, baltus nulaužimus dantų ir nosies. Jūs tą regėjote. Bet ar butugi tą daleidę Biliakeczizius, kad butu patsai pataisęs velnio galvą dėl nugandinimo parapijonų? Jis greicziaus butu pailginęs dantis ir padidinęs nosį, bet nekuomet nebutu jų griovęs. Vienu žodžiu sakant, szitą velną reikia laukan iszmeti isz bylos, nės jis czia tycziomis pripintas.

Yra dar antras, tyczią primegostas, mažmožys, su kuriuom stengias sumaiszyti ir jus, ir mus. Tai — minavojimas apkaltinimo aktę ir apkaltinimo kalboje apie žmonių iszsisusztinimus, rastus sklepiniuose ir tarnų Bažnyczios užkereziuose. Nori jums įkalbėti, kad tie mėszlai atsirado Biliakevisziui neiszleidžiant uždarytųjų ant atlikimo prigimtų reikalų ir tokiu budu subiauriojo bažnycią. Bet ir tas — aiszkliai neteisinga: uždarytieji niekad os nekentė tokio prispaudimo. Visiems jų reikalams buvo gana padaroma. Jiems duodavo valgį, juos iszleisdavo, kada tik reikė. Bernatoviczienė atsisakė nuo valgymo isz pykczio. Zukauskalė pribiauriojo tiktai kamarikę ir tai tik dėlto, kad girta buvo. Visosę szitosę vietosę mėszlai rados dėlto, kad bažnyczios sklepas neturėjo nekokio uždarymo. Kam czia Biliakeviczizius? Kaip jis galėjo tą apsaugoti? Kožnas, kuris lipė ant stogo stebuklingai puikios Medijolano Katedros, žino, jog ten žingsnį žengti sunku, nesusitepus mėszlais. Asz mislyjū ir jūs visados matote, kad varinės galvos didžiausių monumentų aplietos baltomis sraujomis paukszczių iszmetų. Nėkoki didybė

neapsaugotu nuo gyvenimo purvų. Ir visi szitie apkaltintojo prikergti neczystumai griežtai nepridera prie Biliakevicziaus kalczios.

Teip tatai, jei atmesime mėszlus, velnio galvą ir grabus, kaipo aplinkybės, visiszkai nekalbanczias apie mūkas, tai paskui pasiliks tik szturksztus, bet persekmingi spasabai pataisymo. Dar ir neteip taiso paleistuvingus ir nusidėjusius žmones naminiai ir policejiszkais spasabais! Jūs matete, kad visi nuskriausti yra sveiki. Didžiosios muczelninkės, Zukauskalė ir Bernatoviczienė, nukentėjo daug mažiaus, neg kenczia girti ir paleistuvingi prasti žmonės po valdžią valszių, padekime. Bet priesz mus szaukia: „tą jug darė kunigas, krikszczioniszkas piemuo!... Argi tai nebiauru“! Sutinku, kad tai negražu, nekulturiszka, o ypatingai yra tai labai neliberaliszka. P. Prokuroras su iszmetinėjimu sako, kad kunigas Biliakeviczius „nusileidė sulig avių“. O asz mislyju, kad kun. Bil. nėkados nenupuolė, dėlto kad nekuomet ir neiszsikėlė ant savo parapijonų. Jis isztikro visuomet pasiliko lygam tai žmonių liuomai, isz kurios buvo pajimtas į kunigus. Czia ir piemuo ir avis buvo prasti žmonės; dėlto tai jie teip suprato, ir teip mylėjo kits kitą. Pabandykime-gi pažvelgti į prastą szirdį szito piemenio.

Dabartinė byla butu be galo aiszki, kad nebutu i ją įpainiotas Dievas. Czia ir yra didžiausias keblumas. „Tu man tiesiai sakyk“, klausia vienoje vietoje Dostojewskis: „yra Dievas, ar nėra Dievo“?! Ir asz prie jusų kreipiuos su tuom pacziu klausimu.

„Yra Dievas“, atsako musų prisiėka, nės jūs prisiėkiate Jo vardan. „Yra Dievas“, atsako musų religija.

Nu, tadą viskas iszkarto atsimaino. Jei yra Dievas, tai yra ir gyvenimas už grabo. Tadą visas musų žemiszkas, visa, kas tik aplink mus yra, yra tik dulkė ir pagedimas, nės viskas yra staigus ir praeinaš, ir visos musų intencijos turi vien prie to kreipties, idant mums butu sutaisyta vieta rojuje, nės tiktai po smerczio prasideda amžinas gyvenimas. Nežinau kas ir kaip tą priėma, bet žinau ir tvirtinu, kad Biliakeviczius į visą tą tiki visą savo esybę.

Pasikelkimegi sziek-tiek augszcziaus už žmonių iszsitusztinimus, ir dar tol augszcziaus: dar begaliniai augszcziaus: pasikelkime prie pat dangaus!

Rymo-Katalikų Bažnyčią įkurė Szv. Petras Apasztalas, Kristaus Mokytinis, tas patsai, prie kurio dabar yra rojaus vartai. Kaip pravoslauna, teip katalikiszka Bažnyčia tiki vienodai, kad Szvencziausis Sakramentas buvo įstatytas ant paskutiniosios Kristaus Vakarienės ir kad savo Dangun Žengimą paliko Viespats Savo mokytiniams dieviszką valdžią pildyti žemiszkus darbus. Filareto Katekizmę skaitome: „Kunigystė yra tai Sakramentas, kuriamę Szv. Dvasia teisingai iszrinktą par paszventantį uždėjimą rankų pastato daryti Sakramentus ir ganyti Kristaus avinyczią“. Ir sztai, Petras Apasztalas, perdavęs dieviszką malonę pirmajam Rymo Popiežiui par uždėjimą rankų ant jo galvos, padarė partat szitą malonę nemirtanczią katalikų Bažnyczioje. Nuo to laiko nuo Popiežių ant Vyskupų, nuo Vyskupų ant kunigų ta pati pirmutinė szventa malonė pasiduoda visiems kunigams, lig pat paskutiniojo sodžiaus bažnyczios kunigo. Todėl tikrą turiu tiesą pasakyti jiems: ant galvos szito sudyjamojo yra pecziotis Szv. Dvasios!...

Pažiurėkitegi, kaip keistai iszeina. Biliakeviczius sudyjamas ne kaipo kunigas, bet kaip paprastas nusidėjelis. Dėlto, valig įstatymų, jusų buryje gali buti ir katalikai. Dabartiniamę jusų sanraszę ir buvo katalikas, bet jis, rodos, apsirgo, ar yra paleistas, žodžiu, isznyko. Bet kad tasai prisiekdintasis sėdētu terp jusų ir jam staigiamę atsitikimę prisireiktu Bažnyczios paszalpos, tai sudyjamas Biliakeviczius turētu augszcziausiaį ir vienatinę tiesą atleisti griekus savo sudžiai . . .

Dabar isztatykite sau kunigą, netokiį, kurs įleisdamas varines monetas į placzią savo kiszeneį, kožną spaviednę pabaigią szaltais žodžiais: „dovanoju ir iszriszu“, bet tokiį, kurs jausdamas savę žemiszką szv. Dvasios padargą, skaito visupirmu savę atsakancziu priesz Dievą už griekus visos avinyczios . . . Iszstatykite sau piemenį, kuriam negana dievobaimingų atsiduksėjimų, atmenant nesuskaitomas savo avis, vilkų suėstas, bet kursai dieną ir naktį

kankina savo saužinią, atmindamas, jog gal išgelbėti nuo pražuvimo kožną savo avį . . . Kokia sunki, kokia tamsi užduotis! Aplink kunigą laukiniai prascziokai, o jisai — artimiausis regėtojas visų nelaimių ir nepadorumų szito burio. Kartais atsitinka, kad visa klebonija pilna verkiančių, primusztų nusususių: sukruvinta pati, paniekinta mergelė, pamesti vaikai . . . Buk dėl visų ir apgynėju ir sudžia ir mokytoju! Jug ir didžios žmogaus sylos turi ribas! Atsitinka-gi, kad ramiausias gydytojas, darbuodamas koleriszkamę butę, priilsta ir piktyu eina; atsitinka, kad geriausias sodos mokytojas, iszvestas isz kantrybės, maus par pakausžį vaikina, gadinantį visą mokyklą . . . Lengva buti kantriu tam, kurs nepastatytas veidas į veidą su žmogum-žvēriu, ir kurs nepriėmė ant savęs mūkų pataisymo jo.

Tuotarpu labai paleistuvinga avinyczia pakliuvo Biliakevicziui. Karsztas jo rupestis apie įvykdinimą gero budo vienu piemeniszku žodžiu nevedė prie tikslo. Jau jį nusimynimas pradėjo imti: „Kas Dievo nebijo, argi pabugš tikros valdžios“? raszo jisai savo prisipažinimuosę. Jug tai ir tiesa! Jeigu nebaisus Dievas, valdąs pacių carų gyvenimų, tai dėlko-gi turi buti baisus pildytojai caro valdžios? Szita mislis teisinga, netiktai isz atžvilgio į prastus žmones, bet ir isz atžvilgio į apszviestas liuomas. Atskira tik ta, kad jiems supratimą apie Dievą pakeiczia supratimas idealo. Kurs nebuksztauja už žmoniszką savo vertybę, argi pataisys jį baudžiantis įstatymai? . . . Biliakeviczius žingo, kad parapijonas po jo krinta ir jo žodžiui pasiduoda tik dėlto, kad jamę jautė buvimą neregiamo Dievo. Bet sztai Biliakevicziui atsitinka persergėti girtą. Sudyjamas pertaria, kad geriaus butu kalbėtis su siena, neg su panasziu žmogum, arielkos paverstu į „tikrą gyvuolį, savęs nesuprantantį.“ Arba jis užaina netaisomą prostitutką. Nieks jos negali atitraukti nuo paleistuvystės — nei tėvų meldimas, nei įsikiszimas policijos. Tada jisai nenoroms daros asztriu, iszreikszdamas Dievo rustybę. Jis pamusza aną tėvams. Jis iszmislyja jei kaipo kokį įstatymą lig laiko į zokaninkes. Jis nusudyja ją ant nevalios bažnyczioje, ant kurios

Dievas yra; jis priverčia ją metavoties už griekus, įsistėbiant į smertį; jis įmerkia aną į skaitymą maldų, taisy ją prie spaviednės ir, ant galo, apkuoptą nuo griekų daleidžia prie priėjimo Szvencziausio Sakramento. Ir ji buvo ant visados iszgydyta . . . Arba susitinka Biliakeviczius mitriose akysę kokios pasileidusios bobos paslėptą nelenkimą Dievo, drėstanczią kelties priesz Aną... Tada jisai įsakancziai lėja su szniuru ir nusiunczia uždaryti ją ribosę bažnyczios musų. Jis visą tą daro, ką teip pat padarytu tėvas, pagavęs savo kudykį ant ko nors biaueraus, už ką musza, nenoroms susierzinęs, arba stato į kerčzią, — žodžiu „mylėdamas baudžia“ . . . Ir tas viskas Biliakevicziui rodės teip paprastu ir teisingu dalyku, kad tik dabar, kaip isz miego pabudęs, užpakalinę dieną pradeda mąstyti, kad gal buti ir nereikėjo teip elgties, lig tos valandos atsijokėjimo, jis nei ant vieno akies mirksnio neskaitė savęs kaltu ko nors . . .

Ir isztikro, kaip-gi Biliakeviczius jiems teisinties? Jug terp jo ir jo sudžių — ciela begalinė! Kaip jis dabar darodys, kad jis buvo teirus? . . . Jis gero troszko . . . Bet kas už jį užstos? „Dievo niekas niekur nematė, nei matyti gali“, sako Apasztalas. Ir Dievas už Biliakeviczių neužstoja . . . Sudyjamasis apeliavoja į dangų, bet dangus tyli. Ir dėlto Biliakeviczius rodos kaltu . . .

Palyginkime, kaip laimingiaus, neg Biliakeviczius, yra pastatyti kiti gerai geidžiantis žmonėjai. Imkite, duokime, chirurgus. Kokių draskymų dasileidžia jie ant savo gydamųjų! Yra operacijos, kad negal duoti chloroformos, negal atverti kurių-nekurių vidurinių sąnarių, o numanymą, ar į tikrąją vietą eina instrumentas, reikia jieszkoti szaukimę ligonio. Asz žinau atsitikimą, kad ligonis po vienos tokios operacijos, dar klinikoje gulėdamas, kalbėjo, kad jis prakeikęs dieną savo gimimo, kad drėso atsiduoti chirurgui. Bet praėjo laikas; žaizdos užgyjo, ligonis sutvirtėjo ir, kad pagrižo prie gyvybos, tai buvo pasitaisęs kojas bucziuoti tam chirurgui, kurs žudė jį. Teip, chirurgus apgina žemiszkas prityrimas. Bet kokiais prityrimo darodymais galės Biliakeviczius iszteisinti savo, sulyginant, menkus

sragybės pragumus priesz savo parapijonus? Jug dėl to turėtu jis pakelti pragaro uždangą, kamę eina amžinos mūkos, be paliaubos, be palengvinimo, be susimylėjimo, be išliuosuojanczio smerczio... Bet klausimas: ar gali jis parodyti jums seseris, valig dvasios artimiausias Bernatoviczienei ir Žukauskalei, szendieną deganczias ugnies pragarę, ir su triumfu suszuki: „Veizdėkite, sztai nuo ko asz iszgelbėjau dvasiszkas savo dukteris? Kas-gi man už tą priguli: asztri karonė, ar Dievo užstojimas už tą, kad asz gelbėjau svetimas duszias“?! Bet tą padaryti Biliakeviczius negali...

Czia mes randamies pácziamę apgynimo centrę. Ar szeip, ar teip, dabartinėje byloje nieko daugiaus negal matyti, kaip tik sauvaliavimą kunigo, peržengimą valdzios kunigo, — atminkite tą, — kunigo, o ne obyvatelio ar graždanino. Ale mums pasakys, tas persižengimas jau nebe kunigo; czia abelnai kriminaliszkas peržengimas — žudymas. O asz klausiu, koksai-gi žudymas? Ant nuskriaustų atrasta žymės tik 15 muszių su szniuru, — žymės lengvo muszimo. Isz tų muszių negut tik tris-keturi Biliakevicziaus padaryti; likusieji, kaip sako nukentėjusios ir kaip turėjo buti isz tikro, padaryti uolių sargų ir, apskritai, asabų, vedusių užturėtas į bažnycią. Todėl, teisingu esant, czia nieko kito negal rasti, kaip tiktai paprastą sauvaliavimą ir „nasiliją“, karojamuosius valig Miravųjų Įstatymą. Bet ir tas apskundimas sugriuva, kad paczios nukentėjusios dabar nebenori persekioti sudyjamą. Isz kur-gi iszeina žudymas? Vėl-gi isz to paties, kad sudyjamasis — kunigas. Labiaus apszviesti Biliakevicziaus draugai isztikro kalbėjo, kad krikszczionystė visados rami ir pakajų mylinti. Ale Biliakeviczius Akademijoje nebuvo, ir jis tiki lygiai teip, kaip neapszviesti jo parapijonis. Prastiems-gi žmonėms krikszczionystė turi rodyties visiszkai tokią... Mes jug tikime į szv. Traicę, t. y. į Tėvą, į Sunų ir į Szv. Dvasią. Bet jus žinote, kad Senamiamę Sandarę randame visuotinį tvaną už griekus; kad Dievas Tėvas atsiuntė mums, grieszniems, Savo prisakymus su griausmais ir žaibais. Jus matote, kad Arkaniolai dangaus ant abrozdu yra piesziami kaipo ginkluoti kalavijais. Szv. Evangelija

pasakoja mums, kad Kristus prekėjus iš bažnyčios išvarė, muszdamas su szniuru. Ant galo, visi mes laukiame bausaus Sudo. Tėdėl dangus mūsų religijos spinda ant mūsų ne be bauginimo. Ir sztai, visi Biliakevicziaus parapijonis jo antdėdamosę karonėsę: muszimę su szniuru, uždarymę lyg laiko prie bažnyčios — matė ne ką kitą, kaip tik užpelnytą Dievo rustybę! Jie bijojo dangaus, jie pakutavojo, jie taisės. Ir visi džiaugės. Ir teip tėsės, kol... Biliakeviczius nesusidurė su Bernataviczienę. Szita moteriszkė, užsiėmanti suvedimu į kupetą porų, isztikro buvo didžiuoju jo neprieteliu. Tasai neprietelis buvo apsiszarvojęs tvirtu užtarymu. Mes czia gavome žinoti, kad Bernatovicz. paslėptingai surokavo su vieną jauną moteriszkę, ponią Czaikauskalę: „mes visados vaikszcziujome kita prie kitos, — tai asz prie ponios, tai ji prie manęs“, kalbėjo Bernataviczienė. O tuotarpu aplink tą ponią trepinėjo „czastnyj pristaw Awdiejem“, ir teip trepinėjo, kad kilus szei bylai, apsiżenyjo su ją, ir poni Czaikauskalė į sudą atvyko, kaipq poni Awdiejienė. Sztai kokius administrativiszkus ryszius turėjo Bernatoviczienė! Suprantame tadą, kad Biliakevicziui uždarius ją į kamarikę, Bernatoviczienė szaukė iš ten: „kad asz iš czia iszeisiu, tai kunigui bus prastai... Asz ji suėsiu“!... Ir isztikro, Bernatoviczienė jau pripratusi prie nebeatlyginamųjų savo skolų pragarui, regimai, mojo ranką ant ateisianczio gyvenimo. Ji jau iszpažįsta apszviestą skepticizmą ir truputį nujauczia tas nepalycziamas sugyvenimo tiesas, kurios teip brangios yra mano lenkiamam sandraugui Spasovicziui. Ji iszprotavo, kad Biliakeviczius per daug jau suvaržo jos vigadas, kad jo rankos pasidarė par ilgos, kad teip negal daryti, kad ant to yra jug policija... Ji jautė, kad su savo pažįstamais gali sutrinti paczią katolicizmo gidrą. Ir ji priveikė!

Biliakeviczius apsiriko, nepažinęs, kad Bernatoviczienės asaboje jisai atsirado už ribos savo avinyczios. Jis dar skaitė aną už lygią sau valig vieros, valig tos prastos vieros, kuri didžiausią geradėjistę mato kiekvienamę iszsigydybę nuo žemiszko neczystumo. — Jis apsiriko. Bet apsiriko vėl-gi kaipo kunigas. —

Visą tą pasakę, asz, kaip ir mano sandraugas, kreipsiuos prie įstatymo, tik prie tokio, prie kurio jis nekreipės.

St. 1017 Ust Ugol. Sud. sako:

„Asabos, prigulinczios prie dvasiszkijos kokios nors krikszczioniszkos tikybos, už peržengimą pareigų savo paszaukimo, įsakytų bažnytinėmis regulomis ir kitais veikiančiais terp dvasiszkijos padėjimais, papuola po dvasiszku sudu“.

Ir asz mislyju visiszškai teip-pat, kaip ir ta „statja“. Asz mislyju, kad Biliakeviczius yra ne po svietiszku sudu. Jis turi atsakyti priesz savo bažnyčią. Jūs girdėjote iszmintingą ir puikų nusprendimą Kauno Vyskupo, kurs asztriausiai papeikia papeiktiną, valig jo, fiziszką įtekmę kun. Biliakevicziaus ant savo parapijonų dėl pataisymo jų budo ir ketina paduoti jį bažnytinei karonei. Isz tikro, valig privalumų jo pasielgimo, prie jo tik bažnytinę bausmę ir tegal pritaikinti; asz nežinau, kokia ji turės buti: paszalinimas ant ilgų metų nuo ganymo, asztrus uždarymas kliosztoriuje, arba ir atėmimas kunigiszko vardo, — bet, atkartojų, tik su tokią bausmę tegali sutikti saužinia sudžios, paszaukto nusprensti likimą kun. Bil. Ne-gi gal, isztikro, prilyginti jį prie paprastų sudyjamųjų, sėdžiančių ant szito-pat suolo: prie vagių, apgavikų, žmogžudžių, apskritai, prie piktai mislyjanczių ir duszias žudanczių. Negal pavadinti piktai mislyjancziu tą, kurs gerai mislyjo, ir žudytoju duszių tą, kurs gelbėjo duszias artymo... Biliakeviczius troszko įvykdinti tą dorybę, apie kurią rupenas ir svietiszkas sudas, tiktai jis persekiojo paleistuvystę tėvesnę ir gilesnę, neg tie, kurie yra įspėti įstatymuose, ir baudė juos nesulyginamai lengviaus, neg paprasti sudžios. Jis patsai buvo be užmetimo czystas ir reikalavo pilnos czystatos nuo savo avinczios. Jis negyrė nei peržengimo moterystės, nei visokių raskažių ne moterystės stone, nei-gi girtybės. Ne daug isz czia esanczių pritiks tam augsztam laipsniui tobulystės. Asz statau savę jūsų vietoje, kas-gi isz jūsų sumeningai pasakys, kad jis duszią czystesnis už Biliakeviczių, o jus liepia sudyti jį...

Ne, tegul jau jį sudyja bažnyčia. Katalikų bažnyčia yra pas mus žinioje Departamento Dvasiškiųjų dalykų Svetimų Tikėjimų. Tegul tas departamentas pabaigia savo parėdymais visus liekius darbus piemeniško uolumo ir visus necivilizuotus pragumus suturėjimą griekų, kuriuos vartoja tokie, išžėję iš žmonių, bažnyčios tarnai, kaip Biliakeviczius. Vis tai klausimai visai bažnytini, klausimai vieszpatystės politikos, o ne tie obyvateliszki klausimai, kuriuos jūs paszaukti esate nuspręsti. Atsitraukkite nuo to, Jus matote, kad Biliakeviczius kariavo už savo Dievą. Gal buti, kad jis neiszmintingai suprato prasmę ir ribas savo valdžios, bet vis-gi iš jo pusės buvo tai tik piemeniszku grieku, o ne paprastu nusidėjimu priesz svieta.

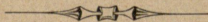
Jums bus paduota apie kaltybę Biliakevicziaus daug klausimų, — klausimai pirmos ir antros kategorijos, valig visokių perskyrimų Zokano ir paaiszkinimų Senato. Bet asz ant jūsų vietos ant visų tų klausimų, be skyriaus atsakyczio: „ne, ne ir ne! priesz mus, svietiszkuosius, tas monachas nekaltas... Ne mūsų sudas gali jį sudyti“.

Teip asz žiuriu į tą bylą, teip ją suprantu, ir tiktai tokį nusprendimą asz rasczio szirdingai teisingu.

Viskas kitas jūsų rankosė. —

P. S. Kaip jau žinote, „prisiekdintieji“ vis-gi nutarė kun. Biliakeviczių kaltu visuosė punktuosė, nės teip jau buvo jiems igrasyta, o sudas paskyrė Siberiją, kaipo karonę už nubaudimą dviejų kekszių.

Red.

Sruolis isz Lietuvos.

Buvo tai metuose... bet menkia bėda su metais, užtenka žinoti, kad tai buvo ir buvo Jakuckę (Sibirijos miestę) pradžioje lapkričio, už kelių mėnesių po mano atvažiavimo į tą šalčių miestą.

Termometras rodė 35 laipsnius šalčio pagal Reaumuro. Su nemažą baimę mislyjau apie tai, kas bus su mano nosimi ir ausimis, kurios neseniai atvežtos isz sziltesnio kraszto, be pertrukio labai skundėsi ant baisaus šalčio ir nenorėjo prisipratinti prie Sibirijos oro, o szendieną reiks joms netrumpokai szaltį pakęsti. Prieseis, sakau, joms szendiena szaltį ilgokai pakęsti, nės-gi Jakucko logonbutyje, mirė vienas mūsų draugų — Petras Jonaitis — ir szendien rytą ketinomę paskutinią kartą su juomi atsisveikinti ir įdėti į žemę jo suszalusius kaulus.

Laukiau tiktai vieno pažįstamo, kurs prižadėjo man pasakyti, kada bus laidotuvės; laukiau neilgai ir, kuorupestingiausiai apdaręs nosį ir ausis,ėjau draugę su kitais prie ligonbuczio.

Ligonbutis buvo už miesto.

Ant kiemo, neparatokiai nuo kitų triobų, stovėjo pastogelė kunams patalpinti.

Toje tai pastogelėje Petro Jonaczio kunas. Atidarė duris; įėjome, ir vidus kažkaip navatnai mums pasirodė; buvo mūsų deszintis, o gul kiek ir daugiau, ir visi, nors nenoromis kits į kitą pažvelgėme: stovėjome priesz kuną szaltą ir pliką, nei szkurliais neapdengtą... Pastogėje, kurioje nebuvo nei stalo, nei kedės, nei suolo, žodžiu sakant, nieko, tiktai sienos nuo szerksų balzganos, ir asla, sniegu iszklota, su paklodėkę ar marszkiniais pridengtas guli kunas usoriaus. Buvo tai Jonaitis.

Kunas buvo suszalęs labai ir, kad geriaus butu įdėti jį į padarytą ir jau atvežtą grabą, privilktaji prie durų, prie szviesos.

Niekados neužmirsziu Jonaiczio vardo, kurį pamacziau dabar, kada nuo jo sniegą nubraukė. Ant veido jo

tarsi matėsi didelįs neapraszomas skausmas, o didelės lėlėlės atmerktų akių rodos su rugojimu veižėjo į šalną, skaudų dangų szio kraszto.

Vienas isz kaimynų, matydamas, kad numirelio paveikslas man navatnai pasirodė, teip man pasakojo:

— Nabaszninkas buvo geras valsezionis; visados buvo sveikas ir darbsztus, užtat glaudė už savę vargszesnius; bet buvo visados persitikrinęs, visados vylės, iszvysės dar savo kraszta. Matyties, priesz smertį vienok suprato, jog teip nebus.

Tuomi tarpu įdėta sustingusį nuo szalczio kuną graban ir padėta ant menkų jakutiszku rogių; ir užtraukus rubsiuvei p. W. (nės kunigą ten sunku rasti!) Sveika, Karaliene, motyna mielaszirdystės, — visi pritardami keliavome į kapus.

Ejome greitai: szaltis judino ir ragino, kad skubėtumem'. Galų galę sztai jau ant kapų, beriame po saują į szmotukus sudaužytos suszalusios žemės; duobkasiai pasrautė po kelias lopitas... ir po valandėlės tiktai maža, supilta žemės kaupelė liudyja, kad neseniai buvo ant svieto Petras Jonaitis. Bet ir tą kaupelė neilgai bus liudytoją... vos kelius mėnesius; ateis pavasaris; saulės užkaitinta kapo kaupa įsileis, susilygins su žeme, žolėmis apaugs; už metų ar antrų iszmirs arba iszsiskirstys visi tie, kurie czia tavę atlydėjo, ir nors tavęs tavo tikra motyna jieszkotu, neneras jau niekur ant žemės. Bet czia mirusio niekas ir nejjieszkos, ir szuo apie tavę neklausynės.

Žinojo apie tai Jonaitis, žinojome ir mes ir tylomis iszsiskirsteme po namus.

*

*

*

Ant rytojaus po laidotuvių isztiko szaltis dar didesnis. Per ulyczią negalima buvo nei vienos triobos matyti: tirsztas rukai, it koks debesis ant žemės, tarsi atsirėmė. Saulės spindulis negalėjo perlusti per ruka, (miglą), bet nors ant ulyczios (gatvės) nei gyvo žmogaus nebuvo, vienok galima buvo girdėti tai sniego gurgždėjimų, tai balsą nuo szalczio plysztanczių triobų rąstų ir skylanczios žemės, tai ant galo panaszią į vaitojimą skurdzią giesmę Jakucko gyventojų. Buvo tai pradžia anų Jakucko szalczių,

kuriems prisiartinant, neapsakoma baimė parjema žmogų, o kas tikt gyvas, jausdamas savo silpnybę, susitraukia į kruvą, it szuo nabagas, apsiaustas burio nedorų britvonų, žino vienok gerai, kad neprietelis neatsipraszomas angscziaus ar vėliaus pargalės.

Ir Petras Jonaitis, kaip gyvas, kaskart tankiaus atsiranda mano akyse. Jau isztisą valandą sėdžiu prie darbo; bet darbas nesiseka; plūksna krinta isz pirsztų, o nepaklusni mislis lakioja kažkur už rubežių szio sniego ir szalczių kraszto — Sibirijos. Veltui norėjau suturėti mislis, veltui įkalbinėjau sau, kad nesveika teip griaužties, kad ligą isz to galima gauti... Szirdis traukti traukia manę į tėviszkę.

Tiek jau kartų negalėjau svajonės suvaldyti, tiek kartų negalėjau pergalėti savęs ir užmirszti savo kraszta, tai ar-gi szendieną tai padarysiu? Jog asz dabar dar silpnesis, negu pirma buvau.

Szalin tat szalcziai ir sniegai, szalin vis tai, ką matau! Mecziau plūksną, ir paskendęs terp debesio cigaro dumų daviau savo mislims valią.

Užtat ir nuneszė jos manę kažkur ant savo sparnų!

Par sniegu apnesztus tyrus, par kalnus ir upes, par karalystes ir nesuskaitomas žemes lėké mano mislis greičius už szaudyklės kulką į vakarus ir ten atrado sau meilės vietas. Ant Muszos kranto mano dirvos ir pievos, mano triobos, sodas ir daržai, kažkam dabar patekę Ten mano takeliai praminti, kuriuos, iszvažiuodamas isz savo karszto, griaudžiomis aszaromis aplaiscziau. Oi! griaudžia krutinė net dabar baisiai, atsimenant, kaip sunku buvo su savo krasztu atsiskirti! Ant kožno baslelio (mieto) pasirėmęs raudojau, kožną daikteliį savo buto apverčiau, o žmogų kiekvieną, kurį tik sutikau, pažinau ar ne, apie kaklą apsikabinęs dvasios nebeatgaudamas ir nuo verkimų uždusęs, bucziauvau! Žadaž man net užkando ir nei žodžio gerai isztarti nebgalėjau.

O tai dabar mislies sparnais savo szalin nuskridęs, matau vis tai, su kuomi man teip sunku buvo parsiskirti! Girdžiu pliauszkejimą menkos žuvelės Muszoje, girdžiu įvairius balsus sparnuotų giesmininkių, kurių teip nemažai

mano tėviszkėje ir kurios spurpinėja par dienas nuo szakelės ant szakelės linksmindamos gamtą ir žmones savo gražiu giedojimu! Girdžiu dainas Lietuvos jaunų vaikinių ir mergaiczių, užuodžiu kvapą laukinių žiedų ir darželo žolinėlių! . . . O, kaip sunku negalėti matyti to, ką teip karsztai myli szirdis! . . .

. . . Kožnas mano sąnaris tarsi jaučia lengvą judėjimą savo kraszto oro . . . Jaucziu saulės spindulius, viską atgaivinanczius . . . Ir nors ant mano kiemo visas pikszis, nors szaltis savo kitais dancziais mano lango stiklą griaužia, mano gislose vienok kraujas verda mano galva kaista ir, it užkerėtas sėdžiu, kažkur įdūręs akis, kažko klausausi, apie kažką užsimislyjęs . . . ir nieko nebmatau ir nieko nebgyrdžiu aplink savę.

*

*

*

Nemacziau ir negirdėjau, kaip duris atsivėrė ir įėjo kažkas pri manęs; nepamacziau nei garo kamuolių, kurie, varstant duris teip labai czia į vidų vereziasi, kad negali pažinti isz karto, kas įeina; nejutau szalczio, kurs czia grusties-grudasi į vidų; nieko nemacziau ir nieko negirdėjau, ir tiktai pajutęs žmogų prie savęs, pirm negu jį užmacziau, nenoroms paklausiau jo:

— Toch nado? (ko reikia — pagal Jakutų kalbos).

— Tai asz, mano pone, „z mieloczem torguju“ (niekais prėkiauju) — skambėjo atsakymas.

Pakėliau akis. Neabejojau, kad priesz manę stovi Lietuvos žydas, nors jis ir buvo apsirėdęs sibiriszka. Kas matė jį Pakruojuje ar Sziauliuosę, tas pažins jį netiktai Sibirijoje, bet ir Dievas žino kur. Pažinau jį isz sykio. Bet dėlto kad, kaip jau įminiau, atsakiau jam kaip par sapną, budamas labai užsimislyjęs, tai žydas, stovėdamas priesz manę, nepertraukė mano mislių. Anaiptol. Meiliai žiurėjau į pažįstamą veidą; atėjimas žydo toje valandoje, kada mislimi ir szirdimi persikėliau į gimtinę, labai buvo man meilus, o keletas lietuviszkų žodžių szvelniai man ausį paglostė.

Užsimirszęs tat vis dar į jį žiurėjau.

Žydas truputį pastovėjo, paskui apsigrižė, paėjo artyn prie durų ir skubiai pradėjo nerties iš įvairių rubų.

Tadą tikėtai atsikvotėjau ir patėmyjau, kad aš jam nieko neatsakiau, ir kad mano kraszto gudrus žydelis, prilankiai dėl savęs išsaiszkinęs mano tylėjimą, ketina išzdėstyti ir parodyti, ką turi parduoti. Pasiskubinau tat jam klaidę atidengti.

Bijok Dievo, žmogeli, ką dirbi?! — balsiai suszukau. — Nieko neperku, nieko man nereikia, nenusirėdyk veltui ir keliauk sau toliaus su Ponu Dievu!

Žydas paliovė vilkties ir, valandelę pamislyjęs, pri-siartino prie manęs ir skubiai, par pus žodžius kąsdams, pradėjo man teip sznekėti:

— Tai nekesz! aš žin, kad ponsz neke nepirksz. Mat ponsz, aš czi jau szene eszi, lab szene . . . Asz iksziol nežinoji, kad pone atvažiave. Ponsz tur but isz Lietuvos? Vaker tik man paszakė, kad ponsz czi jau ketere mienesze . . . Kaip gaila, kad teip viele dažinoje! Tuojausz bucziau atėję. Szindin jieszkoje pone czele adine. Buve net pre gale meszti, o cze szalcze trike, tegul jam velnez! . . . Tegul pone pavelysz, aš ilge neparisz-kadisze, tikt kelete žode?

— Kogi tu nuo manęs nori?

— Asz norėtum szu pone trupute pakalbėte.

Iszgirdęs tokį atsakymą, aš visiszškai nesistėbėjau: daug jau susitikau žmonių, kurie ateina vien tikėtai dėlto, kad gautu biszkelį pasikalbėti su žmogumi, neseniai isz Lietuvos czia atvažiavusiu; terp tokių žmonių buvo ir keletas žydų. Ateiviai klausinėjo apie įvairius dalykus: buvo pas manę ir paprastų žingeidžių, mėgiančių pasiplepėti, buvo ir žmonių, kurie apie savo giminaiczius klausinėjo, buvo ir politikų, isz kurių ne vienam jau galvoje nebe-suvis gerai. Apskritai sakant, apie politiką mažai tekalbėta. Nesistėbėjau tat, dar kartą sakau, — isz to, kad naujas szis ateivis nori truputį pasimarmėt, ir nors norėjau greicziaus atsikratyti nuo nepargardaus kvapo, kurį iszduoda jo kailiniai, negerai iszdirbti vienok gražiai paprasziau jo, idant nusirėdytu ir atsisėstu.

Žydas pradžiugęs greitai išspildė mano prašymą ir už valandelės sėdėjo prie manęs. Asz pradėjau žiurėti į jo veidą.

Nu, žydas tarsi isz akies isztrauktas: ir stora, ilga, truputį į szalį pakreipta nosis, ir vanaginės greitai krutancios akis, ir barzda it pakalė, ir veido skura gelsva panaszi į skurą pribrendusio agurko, ir kakta žema, storais plaukais apskrieta — žodžiu sakant tikras Lietuvos žydas. Ant jo nuo vargų padžiuvusio veido spindžia atvirumas....

— Pasakyk-gi man, isz kur esi, kaip vadini esi, ką czia dirbi ir ko nori nuo manęs dasižinoti?

— Esmi (žinoma jis žydžiavo, bet asz czia raszysiu aiszkiai) — mano pone — Šruolis isz Pakruojo, gal ponas žinai, tas miestelis netoli nuo Jonisztkio; nu, pas mūsų visi mislyja, kad tai labai toli, seniaus ir asz teip mislyjau, bet dabar — pridėjo prispausdamas — bet dabar tai asz žinau, kad Pakruojas visisztkai ne toli nuo Jonisztkio, tuojaus prie pat jo.

— Ar seniai czia esi?

— Labai seniai, baigėsi treti metai.

— Tai ne teip parseniai, yra tokių, kurie beveik 20 metų czia iszgyveno, o kelyje sutikau seniuką isz Vilniaus, kurs apie 50 metų czia gyvena. Tie tai tikrai seniai jau czia. Bet žydas nusispjovė:

— Kaip jie, tai asz nežinau, asz žinau, kad esmi czia labai seniai.

— Regimai vienui-vienas czia esi, kad tau metai teip ilgai?

— Ir su paczia, ir su vaiku, ir su dukterimi; turėjau ketvertą vaikų, kadaž czia ėjau; bet tai kelionė toki, tegul Dievas apsaugo, ėjome isztisus metus; ar ponas nežinai, kas tie etapai?... Tris vaikai iszkarto man mirė, par vieną nedėlią, tai kaip isz sykio. Trejetas vaikų?! lengvu pasakyti.... nei palaidoti nebuvo kur, nės czia mūsų kapų nėra.... Asz esmi hasyt... tamista žinai kas tai yra.... asz pildau zokoną.... ir Dievas manę teip koroja!

— Ir nutilo suskurdęs.

— Mano mielas, tokiamę padėjimę sunku apie tai bemislyti, vis-gi tiek pat, visur Dievo žemė, — norėjau ji kaip nors nuraminti, paguosti, bet žydas szoko, kaip nuplyktas su karsztu vandeniu.

— Dievo žemė? Koki czia Dievo žemė! ką ponas kalbi? Czia szunų žemė! Tfu! Tfu! Dievo žemė? Ponas nesakyk teip! gėdinkies! Dievo žemė, kuri nėkados neat-szyla? Czia prakeikta žemė! Dievas nenori, kad czia žmonės gyventu! jeigu norėtu, ji nebutu toki. Prakeikta! nedora! Tfu! Tfu!

Ir pradėjo spjaudyties aplink savęs ir kojomis trypti; lupas sucziaupes ir pirsztus surietęs mislimi keikė nekaltą Jakucko žemę, paskui sznibždėjo žydiszkai kokius ten pra-keikimus ir pailsęs krito ant suolo prie manęs.

Visi isz tėviszkės iszvaryti nemyli Sibirijos. Žydas tas kaipo fanatikas, matyties nuo szirdies jos neapkentė, kad teip jo kraujas susijudino. Laukiau pakolei nurims. Ant galo jis nuvaldė savę ir kadaš asz pažvelgiau jam į akis, norėdamas ko nors paklausti, jis man tarė:

— Praszau man dovenoti už tai; asz nei su kuomi apie tai nekalba, bo ir su kuomi czia kalbėti?

— Ar-gi czia žydu mažai?

— Ar czia žydai, pone? tokie žydai kaip Sibirijos . . . niekas žokono neužlaiko . . . Bijodamas vienok, kad žydas vėl neužsidegtu, nedaviau jam kalbos užbaigti ir stacziai užklausiau, apie ką jis norėjo su manimi pakalbėti.

— Norėcziau nuo pono dasižinoti, kas ten girdėtis? Tiek czia metų gyvenu ir nėkados dar negirdėjau, kas ten dedas.

— Tu navatnai klausi, jog negaliu tau visoko iszkarto apsakyti, nežinau, apie ką tu trokszti žinoti, gal apie politiką?

Žydas tylėjo.

Mislydamas, kad tas mano sveczias, kaip ir daug kitų geidžia žinoti szį tą apie politiką, nesuprasdamas paties to dalyko vardo, pradėjau nuo tolo pasakoti jam apie Europos dabartinį padėjimą, apie mūsų krasztą ir tt. Bet žydas, iszvestas isz kantrybės, nususukė nuo manęs.

— Tai tu to negeidi žinoti? paklausiau.

— Nėkados apie tai nemisliu, — atsakymas atviras skambėjo.

— A! dabar žinau, ką tu nori žinoti, tu, matyt nori išsiklausti, kaip ten žydams vedasi, kaip jiems prekyba eina?

— Jiems geriaus ten vedasi, negu man.

— Tiesa. Užtat, gal nori žinoti, ar brangus pas mūsų dabar pragyvenimas, koki javų prekė, kiek moka už miltus mėsa? . . .

— Ką ašz išz to turėsiu, nors ten ir pigiausiai butu; jog czia negausiu.

— Dar teisingiaus. Bet apie ką tu nori dasižinoti?

— Kad ašz nežinai, poneli, kaip tai pasakyti. Matai, pone, ašz teip tankiai mislyju, mislyju, kad net Rifke (teip mano pati vadinas) klausia manęs: „Sruoli, kas tau yra?“ O ką ašz jai turiu pasakyti, kad ašz pats nežinau, kas man yra. Nės-gi gal ir žmonės juoktusi išz manęs? — pridėjo jis, rodos, norėdamas isztirti, ar ašz išz jo nesijuoksiu.

Bet ašz nesijuokiau. Geidžiau labai žinoti, kas jam yra; matyties spaudė, gniaužė jį kažkas, o kas, jis pats nesuprato ir silpnai mokėdamas lietuviszkai negalėjo man apie tai apreikszti. Norėdamas jam padėti, nuraminau jį, liepiau nesiskubinti, sakydamas, kad darbas mano nekarsztas, ir kad ašz nieko nepragaiszinsiu, jeigu su juomi nors valandą ar dvi paplepėsiu itt. Žydas tardamas man už tai acziu, linktelėjo galvą ir už valandelės prasidėjo vėl szneka toki:

— Kadą tamista iszvažiavai isz savo kraszto?

— Pagal gudiszko kalendoriaus pabaigoje karvelio.

— O ar tadą buvo ten szilta, ar szalta?

— Buvo gan szilta, važiavau isz pradžios vasariszkai apsidaręs.

— Matai, pone? o czia szalcziai,

— Kagi, ar tu jau užmirszai, kad pabaigoje karvelio pas mūsų laukus aria, medžiai pradeda lapuoti!

Medžiai lapuoja? — pasirodė linksmybė ant jo veido — o teip, teip, lapuoja o czia szaltis!

— Dabar jau supratau, ko jam reikia, ką jis nori išzgirsti, norėdamas vienok geriaus pasitikrinti, tylėjau; žydas matyties atsikvotėjo.

— Nu, pasakyk man tamista, ar yra pas musų dabar... (capt už barzdos) tikt ot, matai, pone, užmirszau, kaip vadinasi, jau lietuviszkai pamirszau — t. y. tokie balti kaip žirniai tiktai ne žirniai, auga vasarą prie musų ant ilgų pagalių?...

— Gal saulėžolės?

— O teip! saulėžolės, saulėžolės — kelius kartus atkartuoja, rodos norėdamas įsidėti sau gerai į atmintį.

— Žinoma, yra ir daug, o czia ar-gi nėra?

— Czia! Par isztisus trejus metus nei vieno grudo nemacziau, czia žirniai tokie, kokius pas musų, atsipraszant gerų žmonių, tiktai... tiktai...

— Kiaulės éda priduriau.

— Ot teip! czia svarais juos parduoda ir tai nevisados galima gauti.

— Ar teip mėgi saulėžoles?

— Ne tai, kad labai man jos patiktu, bet jos labai gražios; nelyginant, it koks miszkas auga prie namų, o czia nieko nėra!

— O dabar tegul man ponas pasako, ar žiemą yra dar par musų mažucziai, ot tokie — (ir ant pirszto parodė) pilki paukszteliai, kurių vardą užmirszau? Seniaus daug jų buvo! Budavo, meldžiuos prie lango, o tų mažutėlių, it skruzdėlių persileidžia palangėje. Na, bet kasgi ant jų žiurėtu? Ar tiki man tamista, jog niekados nemislyjau, kad asz jų pasiilgcziau!? Nės czia, czia ir varnos ant žiemos pasikavoja, o tie mažucziai tuomi labiaus negali isztverti, bet pas musų turi buti yra jų dar? Na, pone, ar yra?...

Bet dabar asz jam nebeatsakinėjau, nebeabejojau nei kiek, kad senas žydas ilgėjos Lietuvos teip, kaip ir asz, kad abudu sergava tą paczią ligą: netikės sutikimas su tokiu draugininku vargdieniu labai manę sugriaudieno, labai man szirdį suspaudė. Užtat spaudžiau jam ranką ir pats pradėjau klausinetė.

— Tat apie tai norėjei su manimi pasikalbėti? Tu tat' nemislyji apie žmones, apie sunkią savo dalį, apie

nelaimės, kurios tavę teip suspaudė, bet szirdis traukia laukus, pievas ir miszkus. apie tavę prie saulės, prie oro gimtinės? . . . Mislyji apie jų gyventojus, kurių par savo vargingą gyvenimą negalėjai nei gerai pažinti, o szendieną, kada meilus paveikslas gaiszta isz tavo atminties, bijaisi kad netaptu tavo galva tuszti, bijaisi, kad iszdilus isz atminties brangiems atminimams nestotumeis dar didesniu vargdieniu? Nori, kad asz tau tuos paveikslus, atnaujincziau, nori, kad asz tau apsakycziau, koki musų žemė? . . .

— O teip, pone, teip! dėlto czia atėjau . . . ir spaudė man ranką ir juokė su džiaugsmu it kudikelis.

— Klausykies-gi, broly! . . .

Ir klausėsi Sruolis mano pasakojimo, ausis isztempęs, isižiojęs ir akis į manę įrėmęs; jo paveikslas manę kas kartą labiaus skatino, jis traukte traukė isz mano burnos žodžius ir sugriebęs dėjo ant dugno savo karsztos szirdies. Kad dėjo jis juos ten, neabejoju nei kiek, nės kad pabaigiau savo apsakijimą „O vei mir, o veh mir“ suvaitojo žydas skurdžiai, sudrebėjo jo geltona barzda ir didelės aszaros, aszaros czystos pradėjo riedėti par veidą nuo vargų surukszlėjusį . . . Ir ilgai kukavo, it gegužė senas žydas ir asz su juomi draugė verkiau.

*

*

*

Daug vandens nuo to laiko perbėgo szaltoje Senoje (Sibirijos upėje) ir graudžių aszarų nemažai iszriedėjo isz akių vargszų zmonių. Ikisziolėi vienok, nors senei jau tai buvo, naktimis, kada negaliu sumerkti akių, tankiai stojas man akysę paveikslas Petro Jonaiczio ir greta jo pageltonavęs, sururszlėjęs, graudžiomis aszaromis aprasotas Sruolio veidas.

Ir kad veiziu atminties akimi į tuos paveikslus, rodas matau, kruta pabalusios, drebanczios žydo lupos ir girdžiamas balsas, paeinas isz szirdies, kurioje jau užgeso viltis, sznibžda prie manęs, Jehova (žydiszkai-Dieve), Jehova, Jehova, kodėl teip nemielaszirdingas dėl manęs, Tavo tikro sunaus?! —

Margalis.

Atsakymai.

P. Rutų Lapeliui. Užmokėk, Dieve, už gausias žinias! Ko teip nekantruoji: rodos, viską talpiname, kad ir išskaidę. Stengkis ne miszrai pasakoti apie visokius dalykus, bet apie kiekvieną atskirai. — Už fotogr., kurių dar negavome, dėkui; ar szeitp, ar teip sunaudosime. — Konservatorijoje buvęs, sziaulytis, organysta, Mikolas Raczas (tai tikra pavardė; raszės — Raceviczius) yra jau miręs. Ateisiancziamę N paminavosime.

P. Sziaudų Bajorui. Kitos eilės pasiliks ant tolesnio laiko. Acziu!

P. Galvocziui. Tikros savo pavardės nėkadros neminavok rasztuose, leidžiamuose prie mūsų.

Tuliems mus keikiantiems. Sakote „Tėv. Sargą“ redagavoją piemenįs? Tai neapsirikote: dėl kiaulių vis turime botagą pakėlę. Gal kuriai kliuvo, kad sužviegė.

Petropylicziams. Rekomenduojame antrąjį sąsiuvą „Kanklių“ D^r. Kudirkos, kamę atrasite reikalaujama.

P. Stepui Pildancziam. Gražiai pildai, tik aiskiaus ir ant didesnio laksztelio raszyk. Acziu! Netingėk.

P. Juosini Kurmiui, Žagarės parapijonui, Vargdieniui. Jusų rasztai pasilieka sekancziam N.

Atsakąs rėdaktorius **J. Lapinas Tilžėje**; prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir piningus; pas jį teipo-gi laikraszcziio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Lapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.

